

INNOKEND KFT

Szülői pályaválasztási attitűdök 2019

avagy a szülők véleménye felső tagozatos gyermekük
pálya- és iskolaválasztásával kapcsolatban

Dr. Kenderfi Miklós

2019.

Készült a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara felkérésére az Innokend Kft. és a Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar Társadalomtudományi és Tanárképző Intézetének Pedagógia és Pályatervezés Tanszéke közreműködésével

A kutatás elkészítéséhez a támogatást a Nemzeti Foglalkoztatási Alap terhére az Innovációs és Technológiai Miniszter biztosította

A kérdőívek szerkesztésében közreműködött Dr. Szilágyi Klára professor emerita

Olvasószerkesztő: Kenderfi Szonja

Tartalom

Bevezetés.....	4
1. Szakirodalmi áttekintés	6
1.1. A „pályaválasztási érettség” fogalmának értelmezése	6
1.2. A szülők szerepének bemutatása gyermekük pályaválasztásának szempontjából	9
1.2.1. Az 1980-as évek kutatási eredményei.....	9
1.2.2. Az 2010-es évek kutatási eredményei.....	11
2. A kutatás eredményeinek bemutatása	14
2.1 A vizsgálati minta bemutatása (nem, kor, lakóhely, legmagasabb iskolai végzettség).....	14
2.2 A gyermek információszerzési forrásai szülei véleményének tükrében.....	22
2.3 A gyerekek pályaismeretének mértéke szülei véleményének tükrében	30
2.4 A válaszadó szülő elképzelése gyermeke leendő iskolatípusáról.....	32
2.4.1. A választandó szakmacsoportok bemutatása	35
2.4.2. A választandó ágazatok bemutatása	37
2.5. A szülők elképzelése gyermekük jövőjéről Jász-Nagykun-Szolnok megyében.....	40
2.6. A szülők részvétele gyermekük pályaválasztásának támogatásában.....	48
2.7. A munkához kapcsolódó siker értelmezése.....	53
2.8. A szülők elképzelése gyermekük iskolaválasztásáról	57
2.9. A szülők véleménye gyermekük pályaválasztási döntéséről.....	60
2.10. A szülő foglalkozásának és iskolai végzettségének befolyásoló hatása	62
2.11. Különböző szereplők felelősségének vizsgálata a gyermek pályaválasztási döntésének előkészítésben.....	64
Összefoglalás	67
Felhasznált irodalom	72
Mellékletek.....	75
1. sz. melléklet.....	75
2. sz. melléklet.....	81
Ábrajegyzék.....	83

Bevezetés

Minden szakirodalomban egyetértés mutatkozik abban, hogy a szülők megkerülhetetlen szerepet játszanak gyermekük pályaválasztásában. Gondoljunk csak a nevelésre, ami értékátadásként is értelmezhető és így kiemelt jelentőséggel bír a gyermek jövőtervezésében, eszerint pedig pályorientációjának támogatásában, pályaválasztási döntésének előkészítésében. Ennek a folyamatnak az alanyai a szülők gyermeke, akik más szerepben az általános iskola tanulói, ahol a tanárok próbálják egyengetni útjukat. Mondhatjuk, hogy ennek a döntésnek a kimunkálásában főképpen a szülő – gyerek – tanár hármas veszi ki a részét. Számos tanulmány született hazánkban a tanárok szerepéről, az iskolák pályorientációval kapcsolatos működéséről, a különböző módszerekről. Természetesen a kutatók látókörében mindig is jelen voltak maguk a tanulók, legyenek azok általános-, vagy középiskolások, akár felsőoktatási intézménybe járók (netán az években kissé visszalépve az óvodások). Ezernyi szempont mentén vizsgálták már őket. Gyakran nézik a személyiségjellemzőiket (különös tekintettel az érdeklődésükre és képességeikre), az informáltságukat (leginkább azok forrásait és minőségét) és a döntésüket befolyásoló egyéb tényezőket. Az empirikus munkák méltatlanul mellőzik a szülőket. Méltánytalan a szülők vizsgálatának háttérbe szorulása, jóllehet szerepük megkérdőjelezhetetlen gyermekük pályaválasztását illetően. Mindezért jelen kutatást hiánypótlónak tartjuk és ajánljuk mindazon szülők figyelmébe, akik előbb, vagy utóbb abba a helyzetbe kerülnek, hogy gyermekük elérkezik életútjának első igazi döntéséhez és ebben segítséget kívánnak nyújtani. Természetesen haszonnal forgathatják eredményeinket azok a szakemberek (pl. pályorientációs tanárok, tanácsadók), akik a tanulók mellett a szülőkkel is kapcsolatba kerülnek támogató munkájuk során.

A „Szülői pályorientációs vizsgálat” (hívjuk így az egyszerűség kedvéért ezt a kutatást, mely ebben a formában volt legkönnyebben érthető a célcsoport számára) középpontjába az általános iskolába járó, pályaválasztási döntés előtt álló tanulók szüleinek a véleménye kerül gyermeküket érintő döntéssel kapcsolatban. Valójában tehát a felső tagozatos gyerekek pályorientációjáról van szó, de a szüleik szemüvegén keresztül. Célunk feltérképezni az anya és/vagy apa (nevelő, gondviselő) elképzeléseit gyermekük pályáját, jövőjét illetően, megismerni szemléletüket a helyzettel kapcsolatban. Mindemellett nem titkolt szándékunk

segítséget adni a folyamatban betöltendő szerepek körvonalazásában és megvalósítandó feladataik bemutatásában. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara felkérésére valósult meg az az országos kiterjedésű vizsgálat, melynek során összesen 9264 szülő töltötte ki a kérdőív online, vagy nyomtatott formáját (lásd: 1. sz. melléklet) 2019. március 8. és június 6. között.

A kutatás közvetlen előzménye a MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet 2014 óta minden évben lefolytatott „Általános iskolások pályaválasztása” című kutatássorozata. Ennek alkalmával a 7. osztályos tanulókat szólaltatják meg országszerte továbbtanulási terveikkel és a munka világáról alkotott elképzeléseikkel kapcsolatban, feltárva a regionális, néhol megyei különbségeket. A másik pedig Szily Nóra 2018-as vizsgálata, melynek során a szülők véleményére volt kíváncsi olyan kérdések mentén, hogy hogyan lehet támogatni gyermekük pályaválasztását, vagy éppen milyen típusú iskolát tartanának számára megfelelőnek. A jelölt empirikus munkák koncepcióját magunk is követjük.

A mintavétel alapelveit az MKIK-val közösen határoztuk meg úgy, hogy a kutatás közelítsen a reprezentativitás kritériumaihoz. Ennek érdekében az adatfelvételt az egész ország területén végeztük, kamatoztatva a megkeresés technikáinak kiterjedt repertoárját (lásd: 2. sz. melléklet).

A tanulmány első részében egyfajta szakirodalmi áttekintésként, a saját témánk szempontjából releváns hazai kutatásokat mutatunk be. A második fejezet tartalmazza a kutatási eredményeket, míg a harmadikban az azokhoz kapcsolódó következtetéseinket, valamint javaslatainkat fogalmazzuk meg.

1. Szakirodalmi áttekintés

A szakirodalom segítségével kívánjuk igazolni kutatásunk létjogosultságát. A különböző tanulmányok jellemzően a pályaválasztás alanyainak helyzetével, a döntéshez szükséges információk forrásaival, a számukra támogatást nyújtó személyekkel és intézményekkel, vagy elképzeléseivel, jövőképével foglalkozik. Az alanyok azok a tanulók, akik az általános iskolai tanulmányaik végéhez közeledően foglalkoznak a továbbtanulás gondolatával. Ebben az információszerző és értékelő folyamatban kiemelt szerepe van a szülőknek, akiknek a véleménye, szemlélete meghatározó ebben az időszakban. Ezt az utolsó állítást szeretnénk az alábbiakban igazolni néhány releváns, mértékadó publikáció ismertetésével.

1.1. A „pályaválasztási érettség” fogalmának értelmezése

A szakirodalom szerint a pályaválasztás azzal a döntéssel lesz azonos, amely a tanulót érinti középfokú beiskolázásával kapcsolatban. Ez a döntés szorosan összefügg a pályaválasztási érettség fogalmával (Kincses, 1975), amelyről az összes elérhető kutatás megállapítja, hogy tanulási folyamat eredményeként alakulhat ki, de 14 éves kor előtt nem. Völgyesy szerint (2012) a gyermekkorban „a pálya még egy eléggé nehezen felfogható absztrakció”. A tanárok tapasztalatai is azt támasztják alá, hogy a 14 éves kor alkalmatlan felelősséggel vállalható döntések meghozatalára. A pályalélektani kutatások 16-20 éves kor közé teszik a pályaválasztási érettség kialakulásának időpontját. Az oly sokszor idézett definíció (Rókusfalvy 1969:49) szerint „a pályaválasztási érettségnek nevezzük a tanuló egész személyiségének olyan fejlettségi állapotát, amely egyrészt lehetővé teszi – az elhelyezkedési lehetőségeknek és a személyiségnek megfelelő – pálya adekvát választását, másrészt biztosítja a szakmai képzésnek legalább minimális sikerét, és felébreszti a tanulóban a szakmai beilleszkedésre való tartós törekvést”. Ennek alapján pályaválasztásra érettnnek az olyan tanulót tartjuk, aki képes megfelelő pálya meggyőződésből fakadó választására és tevékenységével tudatosan törekszik e pályacél adekvát megoldására. Mind a választás, mind a megvalósításra irányuló aktivitás a serdülő- és ifjúkori fejlődés szakaszában bontakozik ki.

A rendszerváltást megelőző időből származó különböző kutatások eredményeiben is világosak már a pályaeretlenség jelei az általános iskolás korosztályt illetően (melyet azóta sem írt felül újabb empirikus munka):

- Az érdeklődés, mint pszichikus jellemző, több szerző kutatása alapján döntő jelentőséggel bír a pályaválasztásban. Szilágyi és Völgyesy munkája (1981) alapján azt mondhatjuk, hogy a személyiség fejlődése során kb. a 18. életévben az alapvető megismerő, elsajátító tevékenység kapcsán alakul ki az egyénre jellemző érdeklődési struktúra. Amennyiben ez még differenciálatlan, úgy nem is lehet összevetni azt valamilyen pálya jellemzőivel.
- A különböző pályaválasztási érettséget vizsgáló kutatások során csak néhány foglalkozást vagy pályát tudnak a tanulók 14 éves koruk előtt megnevezni. Völgyesy már 1976-ban jelzi, hogy a pályaválasztási döntés előtt álló fiatalok átlagos életkori jellemzőit tekintetbe véve segítség nélkül nem valósulhat meg a számításba vehető pályák megismerése, azok követelményrendszerének összevetése a személyiségjellemzőkkel.

A pályaválasztási érettség (ami lényegében az optimális döntésre felkészültséggel egyenértékű) értelmezéséhez segítségül hívjuk Super (1968 id. Szilágyi, 2000) pályaerettség fogalmát. Szerinte az tekinthető érettnek, aki a döntéséhez szükséges információknak elébe megy, azaz kiterjedt tájékozódás jellemzi (aktivitás). Ennek az lesz az eredménye, hogy birtokába kerül megfelelő mennyiségű és minőségű információnak (informáltság) a téma szempontjából releváns területekről. Ismernie kell önmagát, különös tekintettel a saját érdeklődésére és képességeire, valamint hogy ezeket a személyiségjellemzőit hol, milyen pályán tudja kamatoztatni. Super felhívja a figyelmet a realitásorientációra ezekkel az ismeretekkel kapcsolatban, vagyis hogy a valóságot tükrözzék. Kiemelt jelentőséggel bír még az elméletben a döntési kompetencia és a tervezési készség. Gondoljuk végig, hogy mikor tesznek valamit magukért belső motivációból tanulóink. Mikor szerzik be önállóan a számukra fontos információkat, amit aztán a feldolgozás követ? Mennyire ismerik saját magukat és valóságos lehetőségeiket? Milyen mértékben korrekt az önértékelésük? Hogyan

tudnak felelősséggel dönteni? Mennyire képesek hosszú távra tervezni, életpályát építeni? Ezernyi példát tudunk hozni mindannyian a pályaeéretlenségük igazolására (Kenderfi, 2016).

Mindezek az előzmények kicsit érthetőbbé teszik, hogy az elmúlt években a biztosított keretek ellenére sem fogadja be szívesen az általános iskola a pályaeorientációs tevékenységet, aminek meg kell(ene) előznie pályaválasztási döntést. Ez azt a döntést jelenti, amelyet elvileg a tanuló hoz meg a középfokú beiskolázásról, azonban az életkori sajátosságok miatt ezt valójában a szülők teszik meg.

1.2. A szülők szerepének bemutatása gyermekük pályaválasztásának szempontjából

Az általános iskolás tanulók pályaválasztásával kapcsolatban a szülők szerepét kutató hazai vizsgálatok közül kívánjuk bemutatni saját szempontunkból releváns teljesítményeket. A XX. század 80-as éveitől a XXI. század második évtizedének eredményei kerülnek a következőkben ismertetésre.

1.2.1. Az 1980-as évek kutatási eredményei

- Dancs 1981-ben publikálja azt a kutatását, melynek során 538 szakmunkás és szakközépiskolás tanuló vonatkoztatási kereteit¹ veszi nagytitkos alá. A 17-18 éves fiatalok a „Kire hallgattál elsősorban, amikor pályát választottál?” kérdésre adott válaszaiban a szülők kerülnek az első helyre a választottak rangsorának élére (1. apa, 2. anya), mindenkit maguk mögé szorítva (rokonok, barátok, testvérek, tanárok, stb.).
- Kürti Jarmila az 1982/83-as tanévben azt feltételezi, hogy a pályaválasztási szándék kialakulására több tényező hat és ezek a különböző településeken másként érvényesülnek. A fővárosban értelmiségi és a munkás szülők 8. osztályos gyermekeinek körében (150 fő) folytat vizsgálatot, valamint nagyvárosban és községben. Az alábbi táblázat mutatja a hatótényezők iskolánkénti megoszlását.

¹ A vonatkoztatási csoport azoknak a személyeknek a körét jelenti, akik valamilyen szempontból mintát, keretet nyújtanak az egyén számára nézeteinek, beállítódásainak kialakításához (Dancs, 1981).

	Bp. értelm.	Bp. munkás	nagyváros	község
szülők tanácsai	16,6	16,6	18,2	21,8
testvérek tanácsai	9,5	3,3	2,0	9,3
osztálytársak	4,7	3,3	1,0	6,2
tanárok	2,3	6,6	3,0	18,2
munkahely látogatása	2,3	3,3	8,1	0
olvasás	7,1	3,3	6,0	6,2
tv, rádió	7,1	3,3	8,1	6,2
példakép	11,9	6,6	10,1	3,1
véletlen	2,3	16,6	11,3	9,3
saját magam	35,7	36,6	18,2	12,5

1. táblázat: Ki vagy mi hatott leginkább a pályaválasztási szándék alakulására? Forrás: Saját szerkesztés Kürti (1983) eredményei alapján

A táblázat adatai arra utalnak, hogy a vizsgált iskolákban a tanulók más hatásoknak tulajdonítanak fontos szerepet a pályaválasztási döntésük kialakulásában. Így az értelmiségi negyedben működő iskolában tanuló gyermekek jelentős hányada úgy véli, hogy önállóan jutottak el a pályaválasztásig. Második helyen a szülők tanácsait sorolják fel, míg a harmadik helyen az általuk tisztelt ember példája szerepel. A munkáskerületi iskola tanulói az első helyen szintén saját magukra hivatkoznak, a második helyen a szülők tanácsaira, de ehhez azonos arányban társul a véletlen. A harmadik helyen azonos arányban a példaképre és a tanárokkal való beszélgetésre hivatkoznak. A vidéki nagyvárosban tanuló gyerekek az első helyen a szülők tanácsait és saját maguk elhatározását említik. A községi gyerekek az első helyen a szülők tanácsait, a másodikon a tanárokkal való beszélgetést, a harmadik helyre pedig a saját elhatározást sorolják.

- Néhány évvel később ismét Kürti (1986) vizsgálódik a főváros egyik peremkerületében, most hetedik 7. osztályosok körében. Ők a „Ki vagy mi hatott leginkább pályaválasztási szándékod kialakulására?” kérdésre 37,9%-ban, azaz legnagyobb számban a „Szülők kívánsága és tanácsai” alternatívát jelölik meg válaszul. Ezek szerint a 13 éves tanulók pályaválasztási szándékuk alakulásában

legfontosabbnak vélik szüleik tanácsait, majd olyan emberek példáját, akiket tisztelnek (18,3%). Mindezek jóval megelőzik a munkahelyek látogatásának (8,3%), az osztálytársakkal való beszélgetéseknek (7,3%) a hatását, vagy a tanárok javaslatait (5,5%).

- A Szilágyi – Völgyesy szerzőpáros által 1986-ban publikált kutatás a magyarországi műszaki felsőoktatási intézmények 256 hallgatójával készült. Ennek alapján kimutatják, hogy az általános iskolások pályaválasztásában az édesanya szerepe (68%) meghatározóbb az édesapáénál (11%), míg 21%-a jelölte a szülőket együtt.

1.2.2. Az 2010-es évek kutatási eredményei

A múlt század nyolcvanas éveinek kutatásai eredményei után nézzük meg, mit mutat a XXI. század második évtizede.

- Suhajda (2017) doktori disszertációjában 2003 és 2013 közötti időszakban vizsgálja a 7-8. osztályos általános iskolások információforrásait. Az 1849 tanuló körében vezető helyre a szülők kerültek (57%), míg másodikra nem valódi különbséget mutatva a rendezvények. Harmadik helyen gyakorlatilag együtt az internet és a kortárs csoportok 42%-kal.
- A Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet évek óta kérdez meg 7. osztályos tanulókat továbbtanulási és szakmaválasztási szándékaikról. Az elmúlt öt évben folytatott kutatások eredményei közül kettőt emelünk ki. A 9000 fő feletti minta számára feltett kérdések közül az egyikre adott válaszok egy részét az alábbi táblázat szemlélteti.

	2014	2015	2016	2017	2018
Szülőkkel beszélgettek róla	85,3	86,4	85,6	87,2	85,4
Osztályfőnöki órán beszélgettek róla	67,4	68,8	69,8	72,6	70,4
Iskolai pályaválasztási rendezvényen beszélgettek	20,8	23,7	24,1	23,9	33,8
Idősebb barátok adtak tanácsot neki	20,1	24,2	24,4	25,2	23,8

2. táblázat: A tanulók megoszlása aszerint, hogy hol került eddig szóba pályaválasztásuk (százalék) Forrás: Saját szerkesztés GVI eredményei (1.1.4. ábrák) alapján

A következő kérdés a gyerekek információszerzésével kapcsolatban puhatolózik, ami szintén rámutat a szülők szerepére.

	2014	2015	2016	2017	2018
internet	84,4	83,7	86,4	87,4	84,8
család, barát	63,4	62,1	63,6	61,4	63,3
TV	52,1	49,4	40,9	35	33,4
újság	20,4	16,6	12,6	9,7	9,6
rádió	12,5	12,1	9,5	7,1	6,6

3. táblázat: A tanulók megoszlása aszerint, hogy honnan szerzik az információt (százalék) Forrás: Saját szerkesztés GVI eredményei (1.1.1. ábrák) alapján

A korábbi és a jelenkor vizsgálati eredményei is egyöntetűen azt tükrözik, hogy az általános iskolás tanulók pályaválasztásának legfontosabb tényezője a család. A szülők helyének és szerepének jelentősége megkérdőjelezhetetlen a gyerekek pályáját illető első választás tekintetében.

A szakirodalom kisebb hangsúlyt fektet arra a kérdésre, hogy a pálya- ill. iskolaválasztás szempontjából megkerülhetetlen szülők hogyan is gondolkoznak gyermekük jövőjéről, milyen tényezőket tartanak szem előtt, hogyan látják saját részüket a döntésben, valamint az azt előkészítő folyamat során. A korábban jelzett időszakokból megpróbálunk az alábbiakban néhány szűkszavú eredményt láttatni.

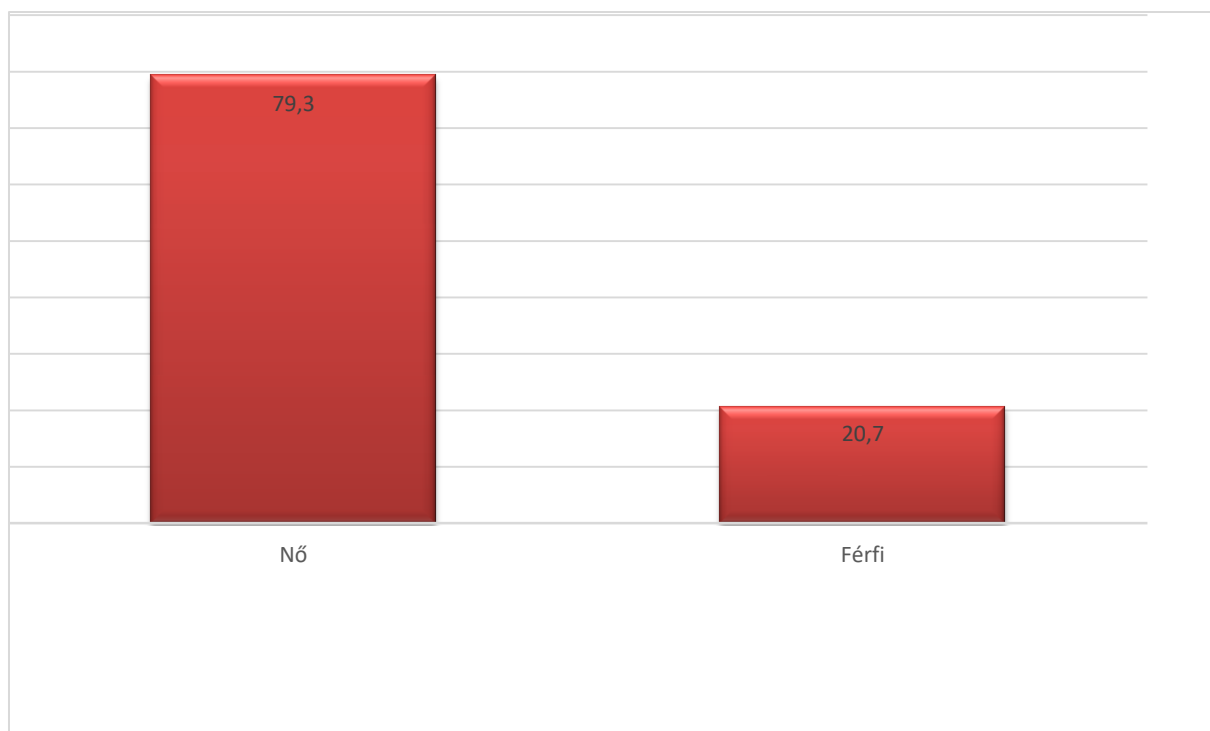
- 1987-ben Lukácskó Zsolt kimondja, hogy a szülők, a gyenge tanulmányi eredményekkel rendelkező gyermekük személyes tendenciái helyett sokkal inkább a család anyagi érdekeit veszik figyelembe. Mindezek háttérben az az elképzelés szerepel, hogy a taníttatás további terhei helyett gyermekük minél előbb besegít a család fenntartásába.
- Szily 2018-ban több mint ezerkétszáz érintett szülő véleménye alapján kimondja, hogy 60%-ban saját felelősségének tartja gyermeke pályaválasztását. 90%-uk a képességeket helyezi előtérbe a választáskor és ugyanennyien hisznek a mindenkori módosítás lehetőségében.
- Vámosi (2011) szerint a szülők a divatszakmákat részesítik előnyben, nehezítve ezzel gyermekük elhelyezkedési lehetőségeit.

2. A kutatás eredményeinek bemutatása

Az eredmények bemutatásakor igyekszünk követni a kérdőívben szereplő kérdések sorrendjét. Elsőként a kapott adatsor megértését könnyítendő táblázat, vagy ábra segítségével láttatjuk azokat. Ezt követően néhány jellemző, vagy kiemelkedő adatot verbálisan is kifejtünk, majd röviden értelmezzük, magyarázzuk az eredményeket. A tanulmányban a kutatás eredményeinek taglalása során is törekszünk a közérthetőségre, mellőzve az érintett tudományterületek szakszavait.

2.1 A vizsgálati minta bemutatása (nem, kor, lakóhely, legmagasabb iskolai végzettség)

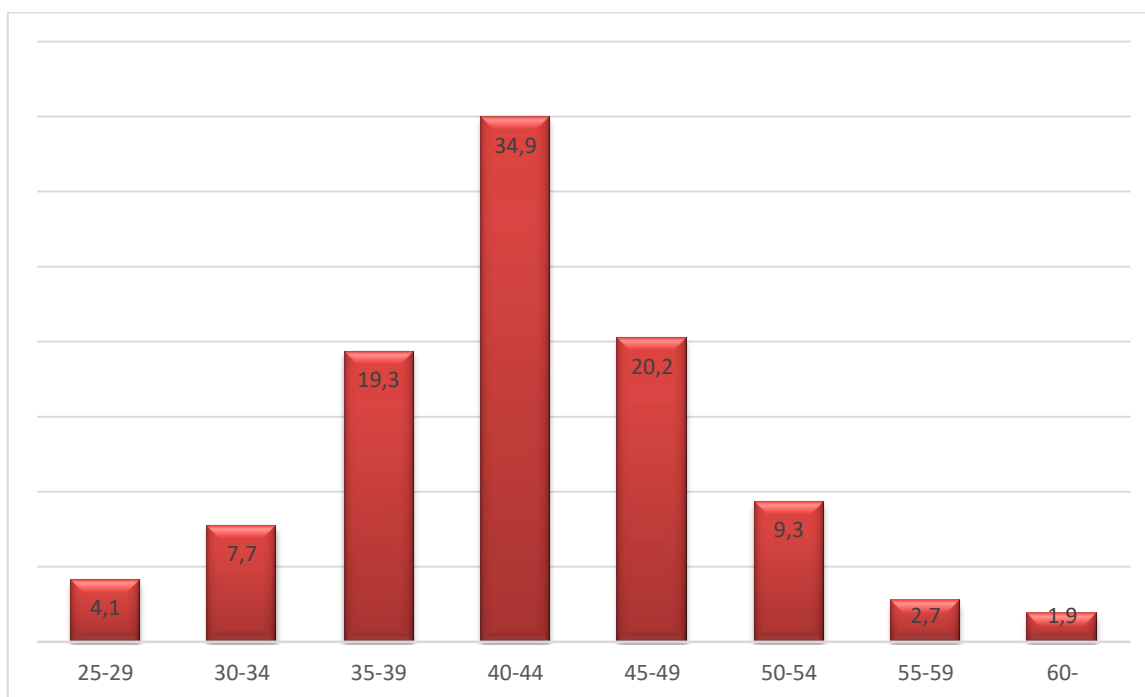
A vizsgálati minta nemi megoszlásának bemutatásával kezdjük, majd kitérünk a felső tagozatos gyerekek szülei életkorának részletezésére, valamint érintjük a család lakhelyét és a szülők legmagasabb iskolai végzettségét.

I. ábra: A válaszadók megoszlása nemük szerint (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019

A 2019-es szülői attitűd vizsgálati mintával kapcsolatban elmondható, hogy felülreprezentáltak a nők 4 : 1 arányban. Általános tapasztalat, hogy a nők kutatásokban való részvételi készsége magasabb a férfiakénál.

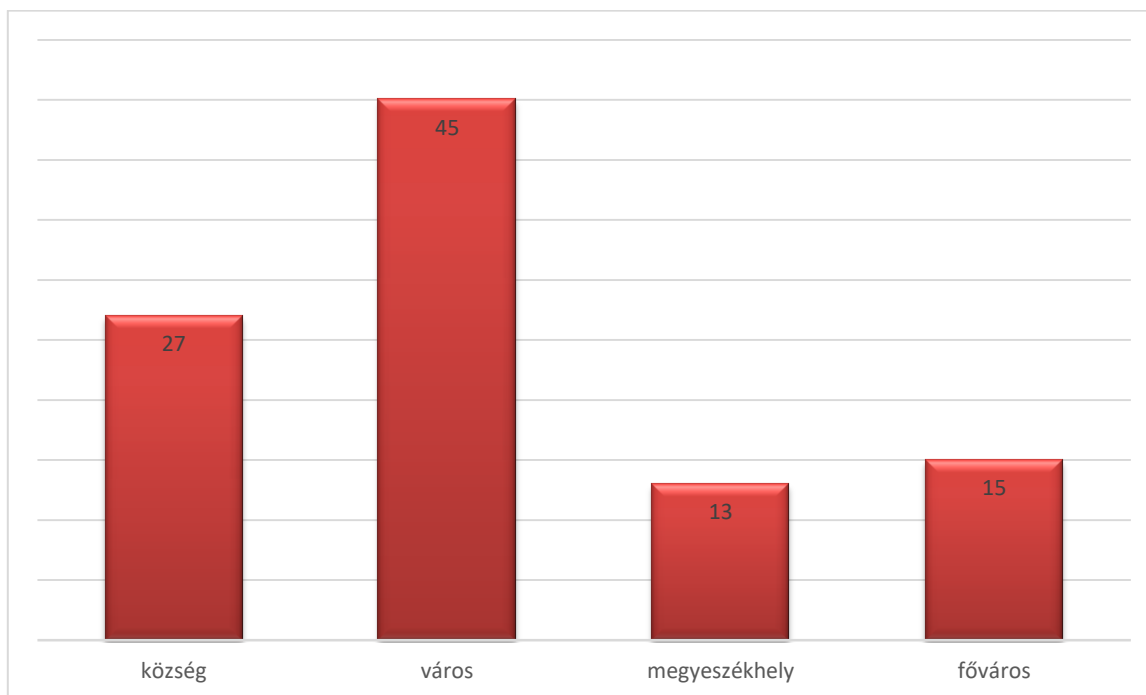
Jelen kutatás kapcsán tapasztalatunk, hogy az anyák azok, akik nagyobb számban vesznek részt a gyermekük pályaválasztását érintő kötelező és ajánlott fórumokon, rendezvényeken (pl. szülői értekezlet, nyílt nap, szakmák éjszakája) – így a kutatásba bevonhatóságuk is könnyebb. Ezen állítások igazolására bármely jelenléti ív elemzése megfelelő módszer lehet. Valódi kutatási eredményekre hivatkozás nélkül ugyan, de megkockáztatjuk azt az állítást, miszerint az anyák a gyermekükkel kapcsolatos internetes fórumokon (pl. osztályok levelező csoportjai, közösségi oldalak) való aktivitása nagyobb társukénál. Ez is a magyarázat a nemek közötti arányeltolódásra a vizsgálati minta tekintetében.

2. ábra: A válaszadók életkori megoszlása (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019

- A normál eloszlást mintázza az ábra. A 40-44 éves korosztály jelenti a vizsgálati minta 35%-át, míg a 35-49 év közöttiek képezik a háromnegyedét (74,4%).

Megállapíthatjuk, hogy a válaszadók életkorukat tekintve a felnőttkorhoz tartoznak, ami az ehhez tartozó érettséget is feltételezi.

3. ábra: A válaszadók lakóhelye Forrás: Kenderfi, 2019

- A vizsgálati minta közel 3/4-e városban lakik, melyből 13% megyeszékhelyen és 15% a fővárosban, mely adatok hozzávetőlegesen megegyeznek a KSH által 2011-ben közzétett számokkal. A 2011-es népszámlálási adatokból az látszik, hogy Magyarország népességének 69,5%-a városban él. (KSH, 2011)

Megye	Válaszadók	
	száma (fő)	százalékos aránya
Budapest	485	5,2
Baranya	456	4,9
Bács-Kiskun	549	5,9
Békés	302	3,3
Borsod-Abaúj-Zemplén	480	5,2
Csongrád	420	4,5
Fejér	465	5,0
Győr-Moson-Sopron	465	5,0
Hajdú-Bihar	506	5,5
Heves	572	6,2
Komárom-Esztergom	415	4,5
Nógrád	680	7,3
Pest	701	7,6
Somogy	564	6,1
Szabolcs-Szatmár-Bereg	286	3,1
Jász-Nagykun-Szolnok	463	5,0
Tolna	354	3,8
Vas	357	3,9
Veszprém	392	4,2
Zala	352	3,8
Összesen	9264	100

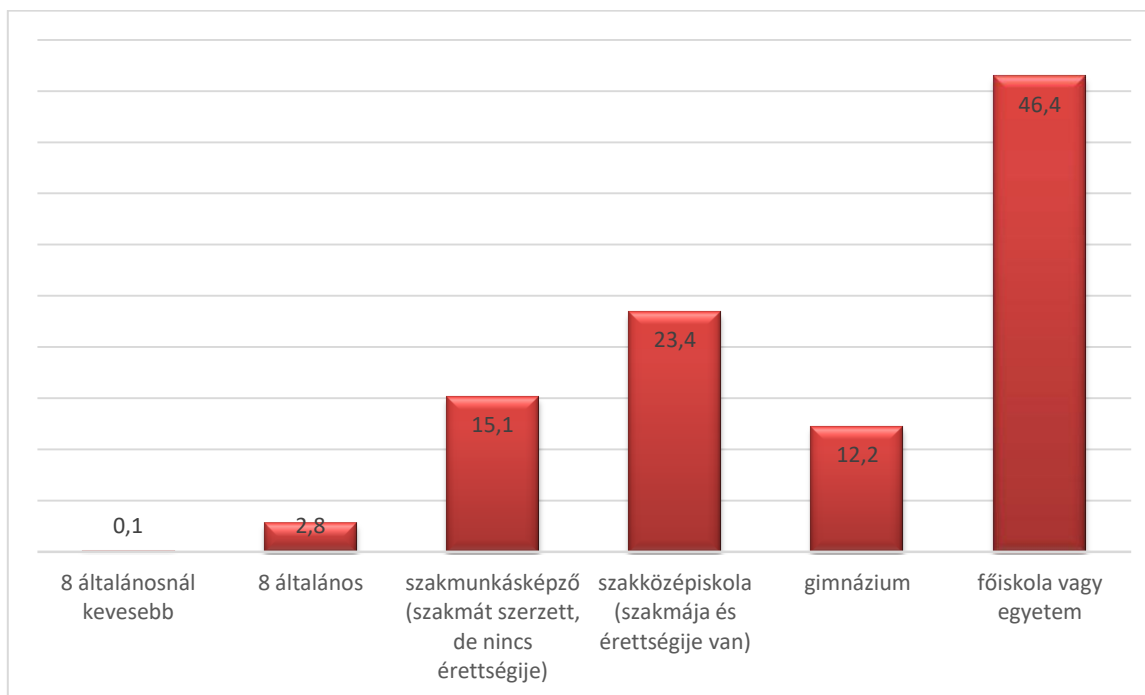
4. táblázat: A válaszadók száma és százalékos aránya megyénként (N=9264) Forrás: Kenderfi, 2019

- A vizsgálati mintába a legtöbb szülő Pest megyéből (701 fő) és Nógrádból (680 fő) töltötte ki a kérdőívet.
- A hozzávetőlegesen hasonló elemszámú megyei minták között az utolsó helyen Békés és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye szerepel 302, ill. 286 fővel.

Régió	Válaszadók	
	száma (fő)	százalékos aránya
Közép-Magyarország	1186	12,8
Közép-Dunántúl	1272	13,7
Nyugat-Dunántúl	1174	12,7
Dél-Dunántúl	1374	14,8
Dél-Alföld	1271	13,7
Észak-Alföld	1255	13,5
Észak-Magyarország	1732	18,7
Összesen	9264	100

5. táblázat: A válaszadók száma és százalékos aránya régióként (N=9264) Forrás: Kenderfi, 2019

- A regionális megoszlást tekintve Észak-Magyarországról vannak a legtöbben a mintában (1732 fő).
- Legkevesebben Nyugat-Dunántúlról (1174 fő) és Közép-Magyarországról (1186 fő) szerepelnek a vizsgálatban.

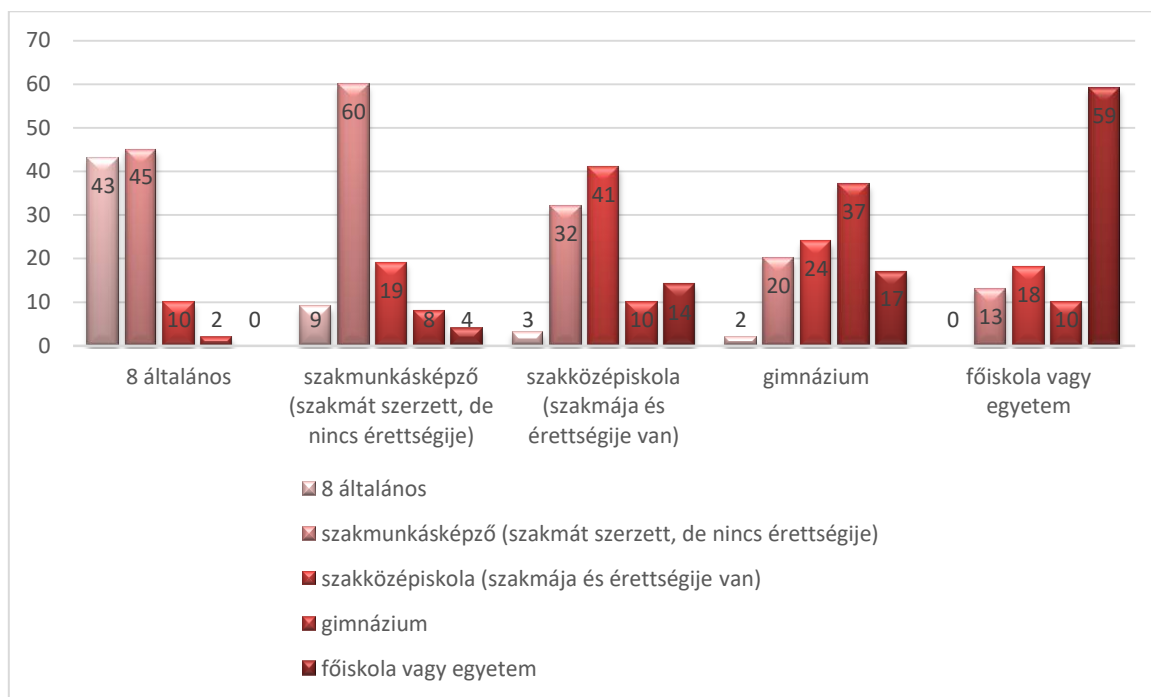
4. ábra: A válaszadók legmagasabb iskolai végzettsége (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019

- A kitöltők közel fele diplomával rendelkezik (46,4%), míg a minta 35,6%-a érettségivel.
- Együtt sem éri el a 3%-ot az általános iskolai végzettségű szülők és az azt el sem érők aránya.

Itt kívánjuk megjegyezni, hogy ettől kezdve a 8 osztályt sem végzőket (0,1%) együtt tárgyaljuk vizsgálatunkban az általános iskolát végzettekkel. Tesszük mindezt valamennyi szakirodalom megállapításával egybehangzóan (miszerint munkaerőpiaci szempontból hátrányos helyzetű csoportokhoz tartoznak az általános iskolát végzett és a korábban lemorzsolódott személyek egyaránt) – az aluliskolázott réteg megjelölés nélkül.

Korábbi tapasztalatainkat megerősítve látjuk az alacsonyabb iskolai végzettségű személyek kutatásba való bevonásának nehézségeiről, különös tekintettel véleményük írásban történő lekérdezése kapcsán. Ezt az értő olvasás képességének alacsony szintjével, valamint elérhetőségük korlátaival magyarázzuk. A tanulók ezen réteghez tartozó szüleivel való kapcsolatfelvétel és az azt követő kapcsolattartás a pedagógusok (és minden velük együttműködni kívánó szakember) egyik legnagyobb kihívása. Ők azok, akik passzivitást

mutatnak az iskola és/vagy más intézmények által kezdeményezett és szervezett fórumokkal, rendezvényekkel – legyen az szülői értekezlet, vagy pályaválasztási kiállítás.

5. ábra: A válaszadók párjának (házas- vagy élettárs) legmagasabb iskolai végzettsége (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019

- Az ábra jól mutatja számunkra, hogy a válaszadó szülők és párjuk jellemzően azonos iskolai végzettséggel rendelkeznek (a legmagasabb oszlop mindenütt a saját végzettséget tükrözi – kivétel a 8 általános iskolai osztállyal rendelkezők csoportja).
- Az általánost végzett szülők esetében hasonló számban találkozunk legalább szakmunkás társsal.
- A diplomás végzettségű szülők 59%-ának szintén diplomás a férje/felesége, vagy élettársa.
- A szakmunkás bizonyítvánnyal rendelkezők 60%-ának a párja is ilyen szintű végzettséggel rendelkezik.
- A legalább érettségivel rendelkező válaszadók párjai inkább alacsonyabb végzettségűek.

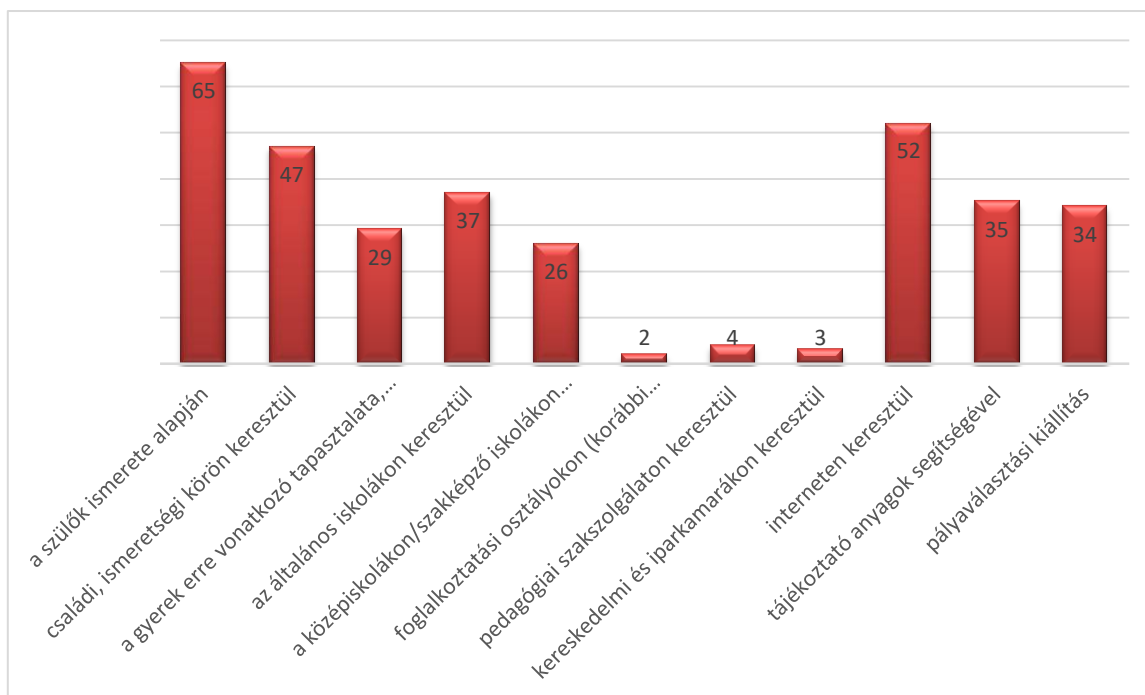
A válaszadó szülők iskolai végzettségének vizsgálata kapcsán igazolódni látszik az a mondás, miszerint: „Suba a subához, guba a gubához”. Leggyakoribb az azonos iskolai végzettség a mintát alkotó párok esetében.

Más szempontból azt olvashatjuk ki az adatokból, hogy a legalább érettségizett szülők párja többnyire alacsonyabb végzettséggel rendelkezik. Ebből azt a következtetést vonjuk le a csoport kapcsán, hogy a gyermeküket érintő kérdésekben inkább a magasabb végzettségű szülő aktivizálja magát (vesz részt fórumokon, kutatásban).

2.2 A gyermek információszerzési forrásai szülei véleményének tükrében

A kérdőív 6. kérdésében tizenegy alternatíva szerepelt a pályaválasztáshoz szükséges információk forrásaiként. Azt kérdeztük a szülőktől, hogy véleményük szerint gyermekük honnan szerzik ismereteiket pályaválasztási döntésükhöz.

Ehhez a kérdéshez tartozó válaszok megkomponálásakor szerepet játszott egyfajta edukációs igény is. Szerettük volna, ha a kérdőívet kitöltő szülők találkozhatnának azzal a ténnyel, hogy nincsenek egyedül gyermekük pályaválasztásával kapcsolatban, nem minden rajtuk múlik az információszerzést illetően. Vannak olyan csatornák, alkalmak és intézmények, ahonnan minőségi felvilágosításhoz lehet jutni.

6. ábra: A gyerekek ismeretszerzésének megoszlása a válaszadók (szülei) véleményének tükrében (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019

- A vizsgálati mintából legtöbben úgy gondolják (65%), hogy gyermekük az ő (vagyis szülei) ismeretei alapján döntenek, vagyis a nyilatkozó szülők saját maguknak tulajdonítják a legkiemelkedőbb szerepet ebben az információszerző tevékenységben.
- Második forrásként (52%-ban) az internetet jelölik meg.

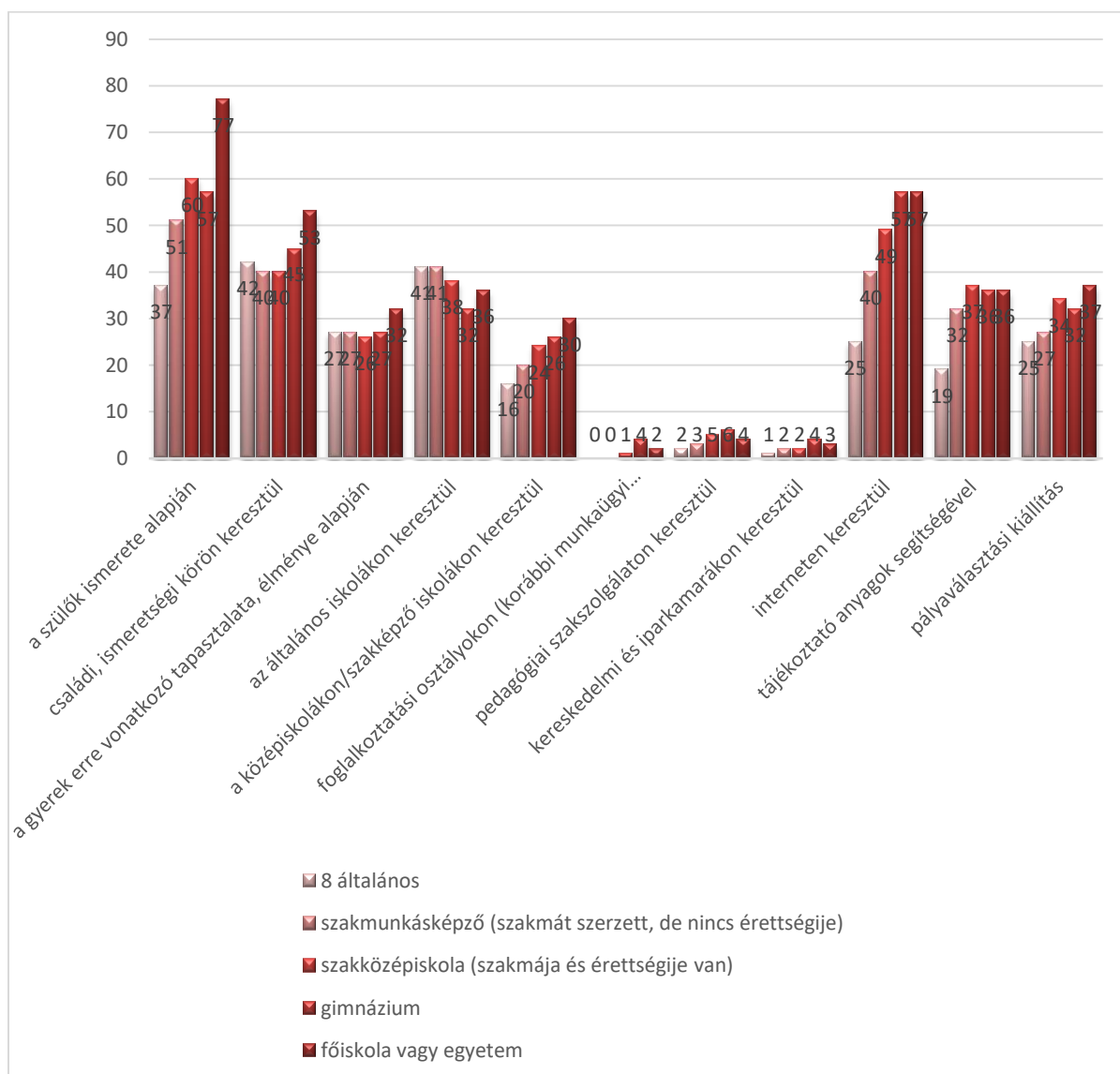
- Az általános iskola információira többen alapoznak, mint a középiskolákéra (37, ill. 26%).

- A tájékoztató anyagok és a pályaválasztási kiállítás szerepe (34-35%) megelőzi a gyerekek témával kapcsolatos tapasztalatait (29%).
- Az utolsó helyeken a különböző „hivatalok” állnak a maguk 2-4 százalékával.

A szülők jellemzően magukra vállalják gyermekük pályaválasztásával kapcsolatos információadó szerepet. Ez jó hír, amennyiben szem előtt tartjuk azt a tényt, hogy gyermekük pályaválasztás szempontjából az éretlenség jeleit mutatja még ebben az időszakban. Csak remélni tudjuk, hogy a szülők ismeretei a realitást tükrözik a gyermeküket, valamint a lehetőségeiket tekintve egyaránt.

A vizsgálat szereplői szerint több gyermek a jelenlegi iskolájától - az általános iskola – érkező információkra bázisoz és nem a középiskoláktól, szakképző intézményektől beérkezőkre. Az nyilvánvaló és érthető tény, hogy a középiskolák a valóságos képzési repertoár mellett a maguk előnyeit és érdemeit próbálják meg előtérbe helyezni a különböző pályaválasztási fórumokon. Az alapfokú oktatási intézmény vágyaink szerint a döntést előkészítő munka során figyelembe veszi a tanuló személyiségjellemzőit is.

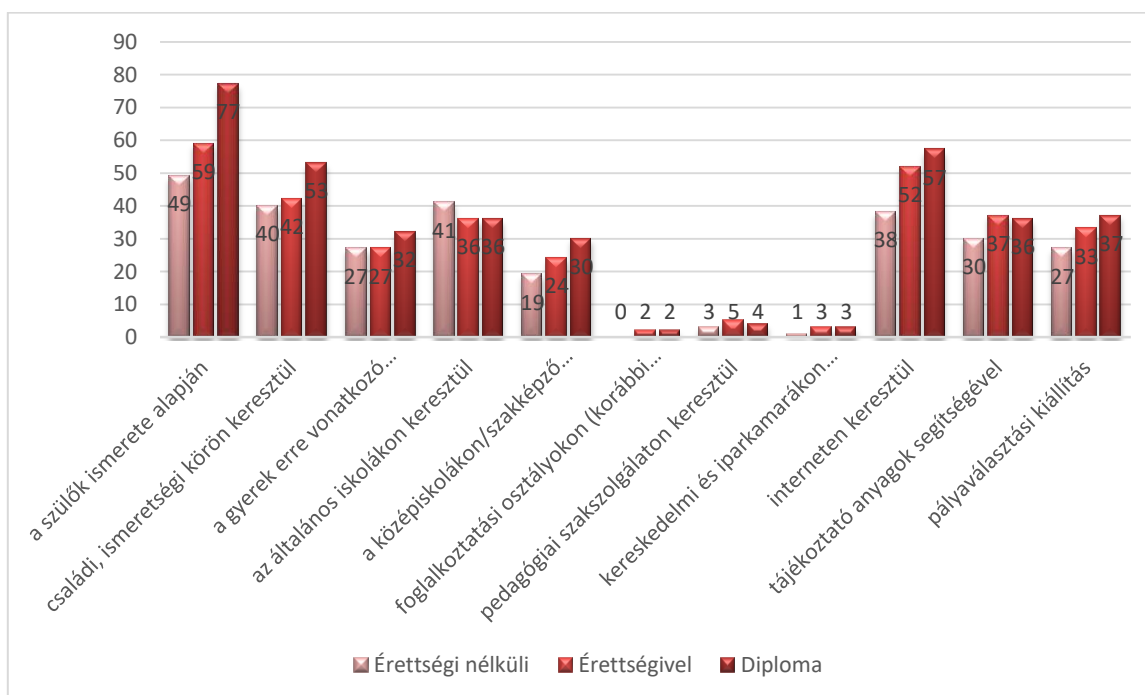
A „hivataloknak” aposztrofált intézmények pályaaorientációs tevékenységének létjogosultsága és haszna megkérdőjelezhetetlen. A lista végén elfoglalt helyük azzal magyarázható, hogy a szülők nem tudják pontosan mely szolgáltatás, rendezvény háttérében melyik szervezet található (pl. pedagógiai szakszolgálat – SNI-s gyerekek támogatása, foglalkoztatási főosztály – pályaválasztási kiállítás, kamara – országos pályaaorientációs roadshow).

7. ábra: A gyerekek ismeretszerzési forrásainak megoszlása a válaszadók (szülők) véleményének tükrében iskolai végzettségük függvényében (százalék) I. Forrás: Kenderfi, 2019

Az ábra adatai alapján jól érzékelhetőek a különböző végzettségű szülők eltérő véleménye gyermekük ismeretszerzési forrásaival kapcsolatban. A csoportok meglátása közötti differenciák és tendenciák is jól megragadhatóak vizuálisan.

Az eredmények jobb szemléltetésére néhány csoport eredményeit összevontuk és az alábbi diagramon ábrázoljuk. Elkülönítjük a diplomás, az érettségizett és az azt nem szerzett szülők nézetét egymástól.

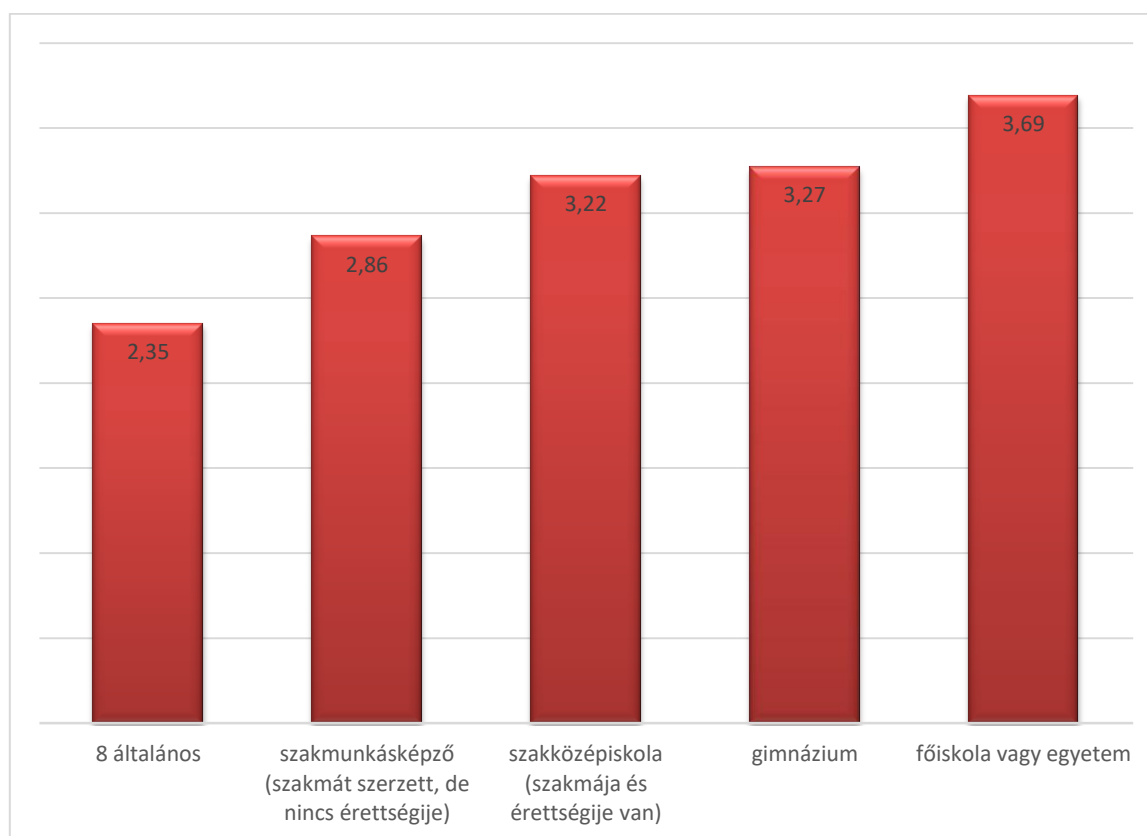

8. ábra: A gyerekek ismeretszerzési forrásainak megoszlása a válaszadók (szülők) véleményének tükrében, iskolai végzettségük tükrében (százalék) II. Forrás: Kenderfi, 2019

- Mindhárom különböző iskolai végzettségű csoport a szülői információátadásban bízik leginkább. Kiemelkedő a diplomás szülők esetében ez az adat (77%). Érettségizetteknél 59%, míg az azzal nem rendelkezőknél 49%.
- A diplomás és az érettségizettek csoportjának második helyén az internet szerepel (57 ill. 52%), míg a harmadik réteg esetében a világháló csupán a negyedik (38%).
- A kérdőívben jelölt három szervezet (foglalkoztatási osztály, pedagógiai szakszolgálat, kamara) szerepét figyelmen kívül hagyva a gyakorisági sorrend utolsó helyére a középiskola kerül mindhárom csoport esetében (19, 24, 30%). A magasabb végzettségű szülők egyre inkább fordulnak a jövőt jelentő iskolák által közvetített információi irányába.
- A diplomás szülők jobban adnak gyermekük önálló tapasztalatszerzésére, mint mérsékeltebb iskolai végzettségű sorstársaik (27, 27, 32%).
- Ugyanez a tendencia figyelhető meg a pályaválasztási kiállítással (27, 33, 37%) és a már említett internettel kapcsolatban is.

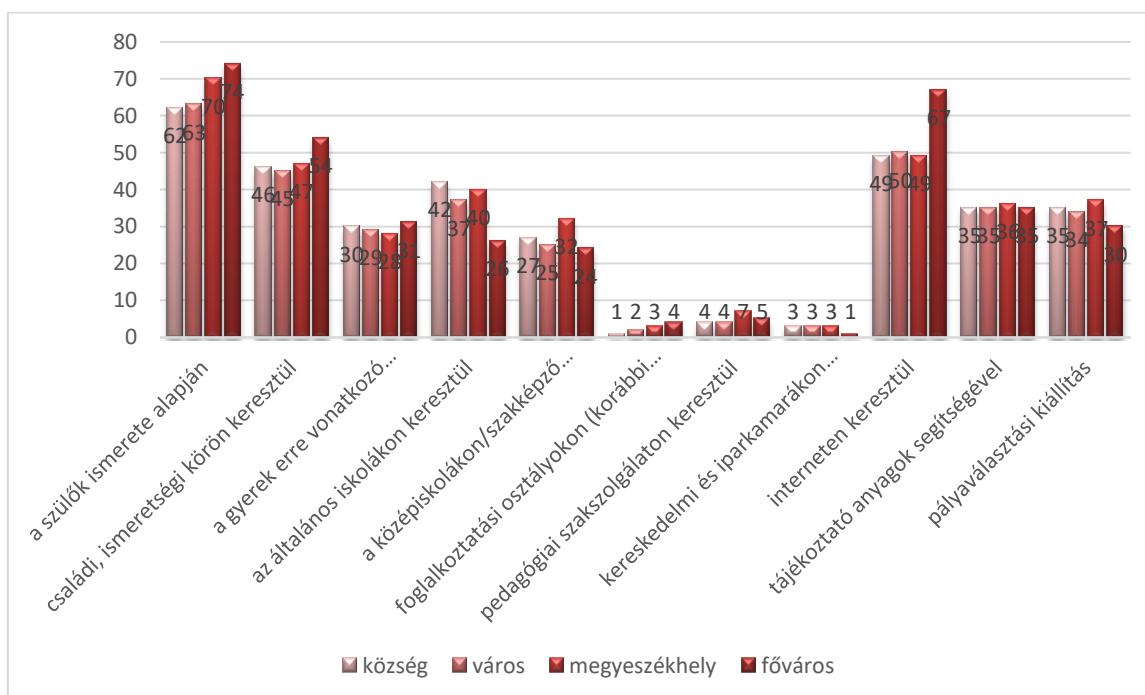
A felsőfokú végzettségűeknél (65%) az elsődleges szocializációs csoporttól (szülők, család) jövő információk lényegesen gyakoribbak, mint a másodlagostól (általános iskola) érkezőké. Az alacsonyabb végzettségűek esetében a különbség egyre csökken, ami azt jelenti számunkra, hogy esetükben az iskola szerepe nő a család rovására gyermekük információszerzését illetően. Vagyis minél alacsonyabb iskolázottságú a szülő, annál inkább hagyatkozik az általános iskola információira.

Az alábbiakban megmutatjuk, hogy átlagosan hány információforrást jelöltek meg a szülők gyermekük pályaválasztási döntésével kapcsolatban.

9. ábra: A gyerekek ismeretszerzési forrásai számának átlaga a válaszadók végzettségének tükrében Forrás: Kenderfi, 2019

A számok arról tanúskodnak, hogy minél magasabb végzettségű a szülő, annál több információforrást társít gyermeke pályaválasztásához. Ez az egyértelműen növekvő tendencia azt mutatja, hogy egyenes összefüggés van a szülők pályaelettsége (különös tekintettel az aktivitásra) és az iskolai végzettsége között.

10. ábra: A gyerekek ismeretszerzési forrásainak megoszlása a válaszadók (szülők) véleményének tükrében, lakóhelyük függvényében (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019

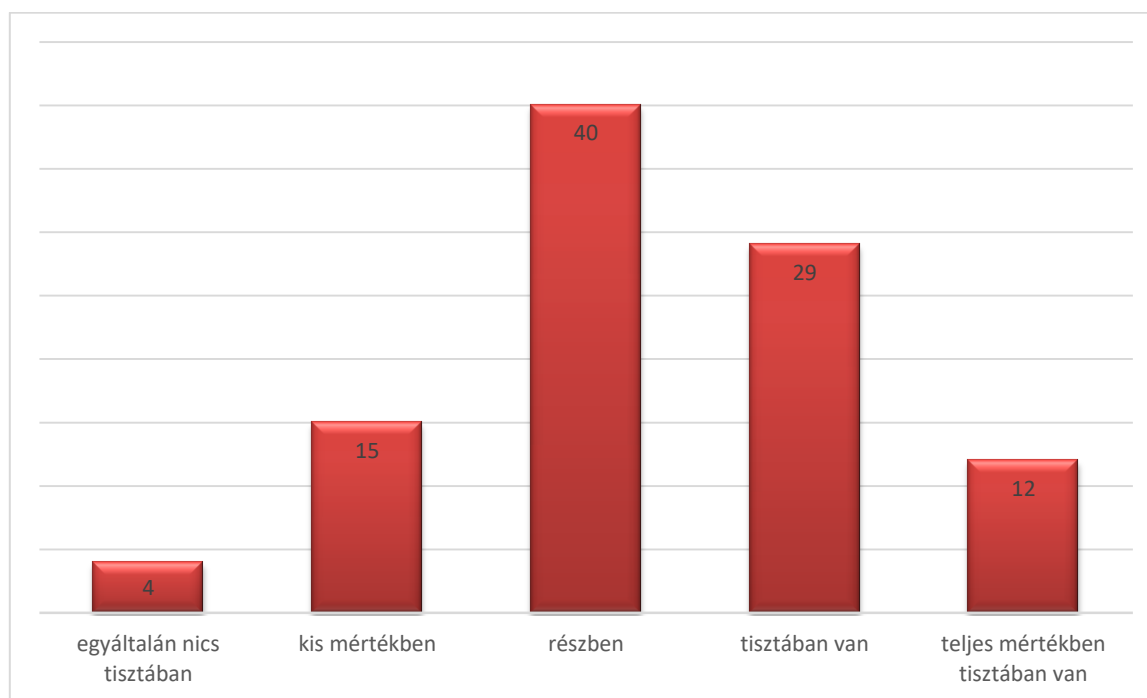
- A vizsgálati minta véleménye szerint a szülők ismeretei a legmeghatározóbb információszerzési forrás függetlenül attól, hogy milyen településen élnek. A községben élő válaszadók hagyatkoznak legkevésbé a szülők ismereteire (62%). A lakóhely lélekszámának emelkedésével nő a szülők szerepe is (a fővárosban élő válaszadóknak már 74%-a).
- Hasonló a tendencia a család, ismeretségi kör szerepét illetően. Itt a községben élők 46%-a jelölte meg ezt az információs forrást, míg a budapestiek 54%-a.
- Valódi különbség van az általános iskola információira való hagyatkozásban. A vidéken élő szülők 40%-a jelölte meg ezt az alternatívát, míg a fővárosiak 26%-a.
- Az internet közvetítette információkat a vidékiek fele (49%) használja fel, míg a pestiek 67%-a.

A fővárosiak körében kiemelkedő a világhálóról való tájékozódás szerepe a témánk szempontjából jelentős információk begyűjtése szempontjából. Ez összefüggést mutathat a lefedettséggel, az információáramlás sebességével, vagy pedig a vizsgálatban résztvevő lakosság iskolázottság szempontú összetételével, ami a jövedelmi viszonyokat is gyakran

meghatározza. Itt kívánjuk még megjegyezni, hogy az internetről szerzhető ismeretek hitelessége, megbízhatósága kérdéses.

2.3 A gyerekek pályaismeretének mértéke szülei véleményének tükrében

A 7. kérdésben azt kértük a szülőktől, hogy egy 5-fokú skála segítségével jelezzék, szerintük mennyire van tisztában gyermekük a választható foglalkozásokkal.

11. ábra: A gyerekek pályaismerete szülei megítélése alapján (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019

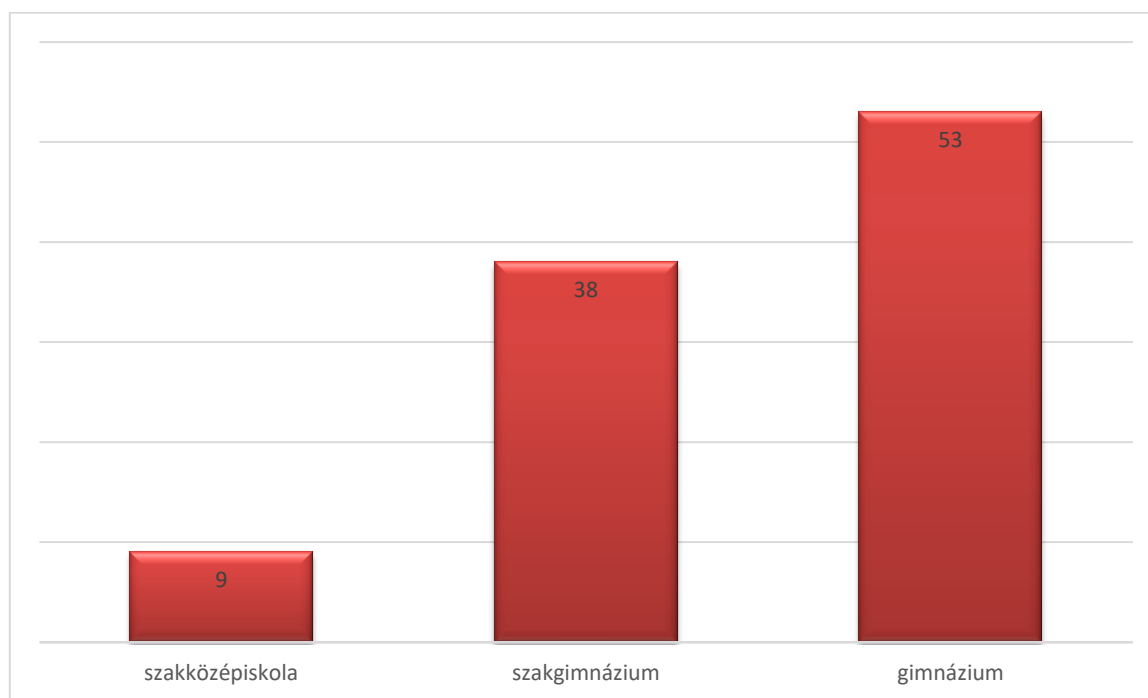
- A pályaválasztás előtt álló tanulók többsége részben van tisztában a választható foglalkozásokkal szülei véleménye szerint. Ezt a középértéket a szülők 40%-a jelölte be.
- Ettől kisebb mértékű pályaismerete a gyerekek ötödének (19%-ának), amiből 4%-nak egyáltalán nincs fogalma a jelzett kérdéskörrel.
- Tisztában van a tanulók 29%-a a lehetséges foglalkozásokkal, míg teljes mértékben 12% van tisztában.
- Az eltérő végzettségű szülők véleményében nincs különbség.

Minden szakirodalom egyetért abban, hogy a minőségi pályaválasztási döntéshez elengedhetetlenül hozzátartozik a megfelelő szintű pályaismeret. Amennyiben a foglalkozásokkal részben tisztában levők csoportját is ide számoljuk, akkor a gyerekek 59%-

ának ismeretei bővítésre szorulnak. Nem képzelhető el testhezálló döntés a valóságot kellő mértékben tükröző információ nélkül, legyen ez ön- vagy pályaismeret.

2.4 A válaszadó szülő elképzelése gyermeke leendő iskolatípusáról

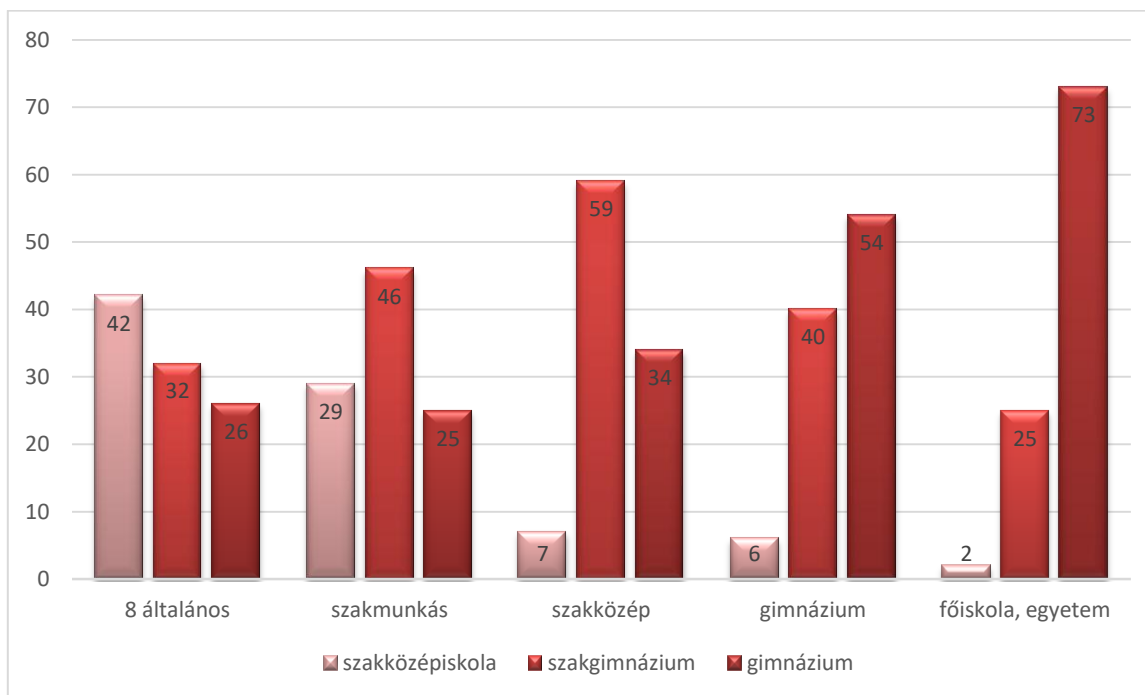
A 8. kérdés során megkérdeztük a szülőket, hogy milyen iskolatípusban képzelik el gyermekük továbbtanulását.

12. ábra: A gyermek továbbtanulásakor választandó iskolatípus a szülő véleménye szerint (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019

- A válaszadók 53%-a gimnáziumban látná szívesen gyermekét, míg a minta tizede csupán a szakközépiskolában (korábbi nevén szakmunkásképző intézetben).

Megvizsgáltuk, hogy a fenti vélemények mit mutatnak a szülők legmagasabb iskolai végzettségének fényében. A válaszadó szülőket végzettségük alapján öt csoportba rendeztük az általános iskolai bizonyítvánnyal rendelkezőktől a diplomásokig.

13. ábra: A gyermek továbbtanulásának iskolatípusa - a szülő véleménye alapján, végzettségének tükrében (százalék)

Forrás: Kenderfi, 2019

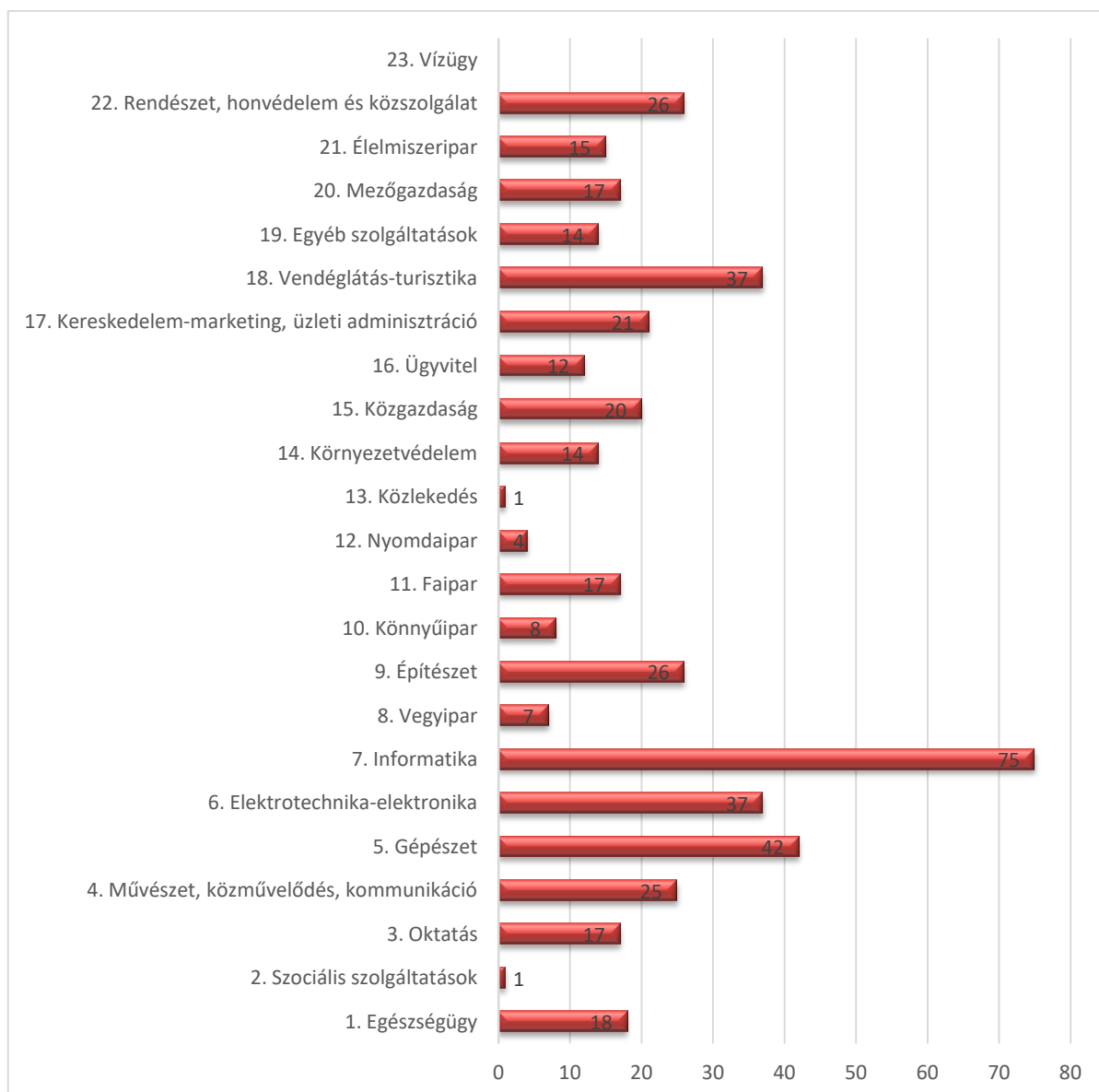
- A 8 általános iskolai végzettségű szülők legnagyobb részben (42%) szakközépiskolában (aktuális terminológiával) képzeli el gyermeke jövőjét, míg ez az arány a szakmunkás végzettségűek esetében 29%-ra esik vissza. Az érettségizett szülők 10% alatti hányada szán ilyesfajta jövőt gyermekének.
- A szakmunkás szülők leginkább szakgimnáziumban (46%) látják gyermeküket, míg a sajátjukkal azonos végzettséget adó intézményben 29%-uk látja.
- Az érettségi nélküli szülők két csoportja hasonló arányban (26-25%) választaná a gimnáziumot.
- A régi elnevezés szerinti szakközépiskolát végzett szülők 59%-a szakgimnáziumot választja és másik 34%-a gimnáziumot, tehát mindenképpen érettségit adó középiskolát.
- A gimnáziumot végzett szülők több mint fele (54%) szintén gimnáziumba adná gyermekét, vagy esetleg szakgimnáziumba (40%).
- A főiskolát, egyetemet végzett szülők kiemelkedő aránya, közel háromnegyede (73%) a gimnáziumot választja.

A 8 általános iskolai és a szakmunkás bizonyítvánnyal rendelkező szülők egy szinttel magasabb végzettségre esélyt adó iskolában látják gyermekük jövőjét legnagyobb mértékben. A 8 osztályt végzett szülő gyermeke menjen szakközépiskolába, a szakmunkás gyermeke pedig szakgimnáziumba.

A „szakközepes” szülők és a gimnáziumot végzettek is ragaszkodnak gyermekük érettségijéhez (nem beszélve a diplomásokról, akik magától értetődőnek tartják). Mindkét csoport a saját útját látná szívesebben gyermekénél (a szakközepet végzett válaszadó a szakgimnáziumot, míg a gimnáziumi érettségivel rendelkező a gimnáziumot). El kell mondanunk az eredmények alapján, hogy a volt szakközepes és a volt gimnazista szülők elenyésző számban (7, ill. 6%) gondolkoznak gyermekük szakközépiskolában történő továbbtanulásában. A diplomások pedig egyáltalán nem gondolkoznak ebben az alternatívában (2%).

2.4.1. A választandó szakmacsoportok bemutatása

A teljes minta 9%-át kitevő szakközépiskolát választó szülők véleményét megkérdeztük azzal kapcsolatban, hogy mely szakmacsoporton, vagy szakmacsoportokon tudják elképzelni gyermeküket a jövőben.

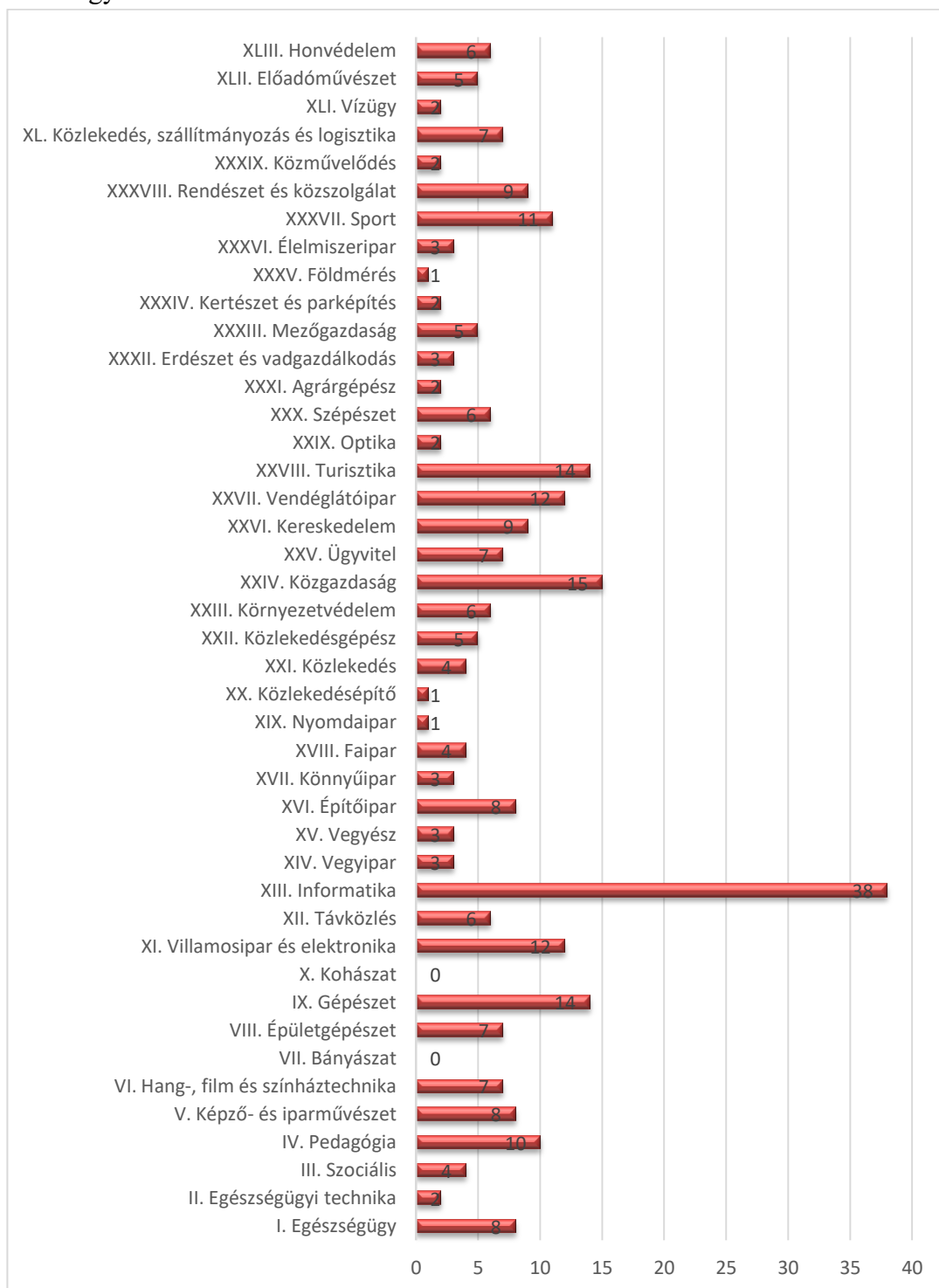
14. ábra: A szakmacsoportok megoszlása a szakközépiskolát preferáló szülők véleménye alapján (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019

- Az ábrán jól kivehető az Informatika szakmacsoport kiugró népszerűsége. A szülők 75%-a látná szívesen gyermekét ezen a területen. Második helyen a Gépészet szerepel a maga 42%-ával. 30% felett van még a Vendéglátás-turisztika és az Elektrotechnika-elektronika szakmacsoport.
- A másik végletet a Szociális szolgáltatások, a Közlekedés és a Vízügy adja a maguk alig mérhető eredményével. 10% alatt van még országos szinten a Vegyipar, a Könnyűipar és a Nyomdaipar.
- Holtversenyben az ötödik helyen szerepel 26%-kal a Rendészet, honvédelem és közszolgálat, valamint a több hiányszakmát is magába foglaló Építészet szakmacsoport.

Az országos kutatás összesített eredményei természetesen nehezen értelmezhetőek azok számára, akik regionálisan, vagy megyei szinten foglalkoznak a munkaerő utánpótlással – de kutatásunkban nem is erre fókuszálunk.

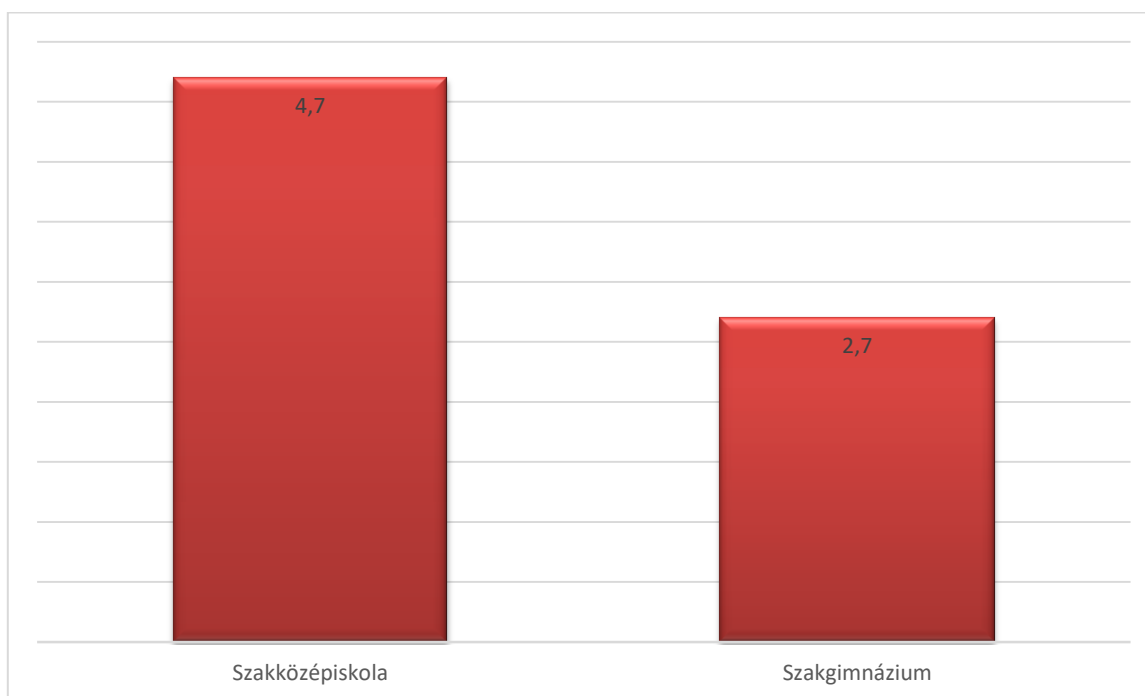
2.4.2. A választandó ágazatok bemutatása

Az összes megkérdezett szülő 38%-a jelezte, hogy gyermeke jövőjét szakgimnáziumban képzelel el. Megkérdeztük tőlük, hogy milyen ágazatot, ágazatokat választanának gyermeküknek.

15. ábra: Az ágazatok megoszlása a szakgimnáziumot preferáló szülők véleménye alapján (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019

- Az országos listán az Informatika kiemelkedik a többi ágazat közül, itt látja a legtöbb szülő (38%) gyermeke jövőjét. Itt jelezzük, hogy a szakmacsoportok közül is az Informatika szerepel vezető helyen.
- A második leggyakrabban választott helyen szerepel a Közgazdaság 15%-kal és egy százalékkal lemaradva Turisztika és a Gépészet.
- Senki nem választotta a Kohászatot és a Bányászatot. Ezek mellett a legelutasítottabb terület még az 1%-os Földmérés, a Közlekedésipar és a Nyomdaipar a válaszadó szülők véleménye szerint.

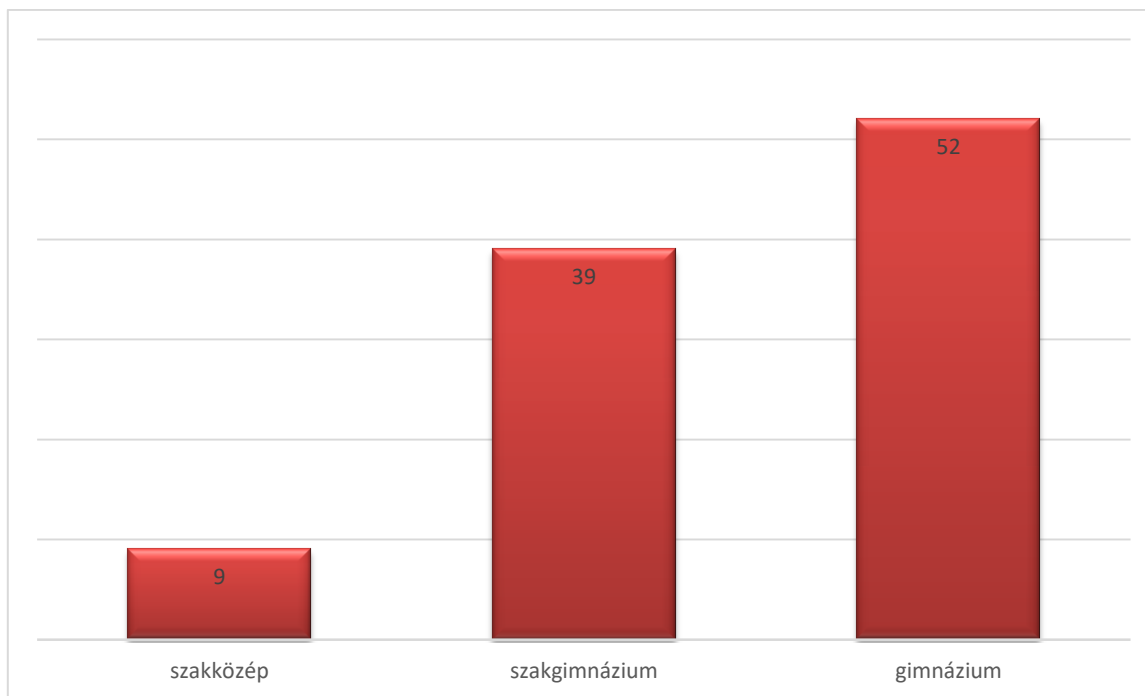
16. ábra: A szülők által választott szakmacsoportok és ágazatok számának átlaga Forrás: Kenderfi, 2019

- A gyermekük jövőjét szakközépiskolában látó szülők átlagban 4,7 szakmacsoportot jelöltek meg, míg a szakgimnáziumban gondolkodók átlagosan 2,7 ágazatot ikszeltek be a kérdőíven.

A számok arról tanúskodnak, hogy a szakgimnáziumba jelentkező tanulók szüleinek az esetében letisztultabb a kép a szakközépiskolát választó sorstársaiknál. Ez azt jelenti, hogy a választható alternatívák számát 43-ról ők közel 2,7-re szűkítették le. A leendő szakközepesek (régiben szakmunkástanulók) szülei a 23 szakmacsoportból átlagban még 4,7-ben gondolkoznak.

2.5. A szülők elképzelése gyermekük jövőjéről Jász-Nagykun-Szolnok megyében

Kiválasztottunk egy magyarországi megyét, ahol a válaszadó szülők gyermekük jövőjét leginkább az országos átlaghoz közelítő arányban képzelik el. A továbbtanulást illetően, a választandó iskolatípus tekintetében ugyanúgy gondolkoznak.

17. ábra: A gyermek továbbtanulásakor választandó iskolatípus a szülő véleménye szerint Jász-Nagykun-Szolnok megyében (százalék, N=463 fő) Forrás: Kenderfi, 2019

- Amennyiben összevetjük az ábra adatait az x. számúval, úgy megállapíthatjuk az azonosságot. A válaszadók több mint a fele (52%) gimnáziumban látja gyermeke jövőjét, míg a tizedénél kevesebben (9%) gondolkoznak az új terminológia szerinti szakközépiszkolában.

A következőkben megmutatjuk, hogy a válaszadó Jász-Nagykun-Szolnok megyében élő szülők hogyan gondolkoznak gyermekük jövőjéről, milyen szakmacsoportokról, vagy ágazatokról tündöndnek. Mielőtt erre rátérnénk, dokumentumok segítségével a Szabóky Adolf Szakképzési Ösztöndíjra jogosító szakképesítéseket nézzük át három tanévre visszamenően, a vizsgált megye vonatkozásában.

Az alábbi táblázat nem az országos kérdőíves kutatás eredményét mutatja, hanem összegyűjtöttük az elmúlt három tanév azon szakképesítéseit, melyek az adott időszakban Szabóky Adolf Szakképzési Ösztöndíjra jogosítottak Jász-Nagykun-Szolnok megyében. Tettük mindezt azért, hogy rámutassunk a hiányszakmák (ösztöndíjjal támogatott szakképesítések) és a szülők által gyermekük számára elképzelt szakmacsoport, illetve ágazat közötti esetleges összefüggésekre.

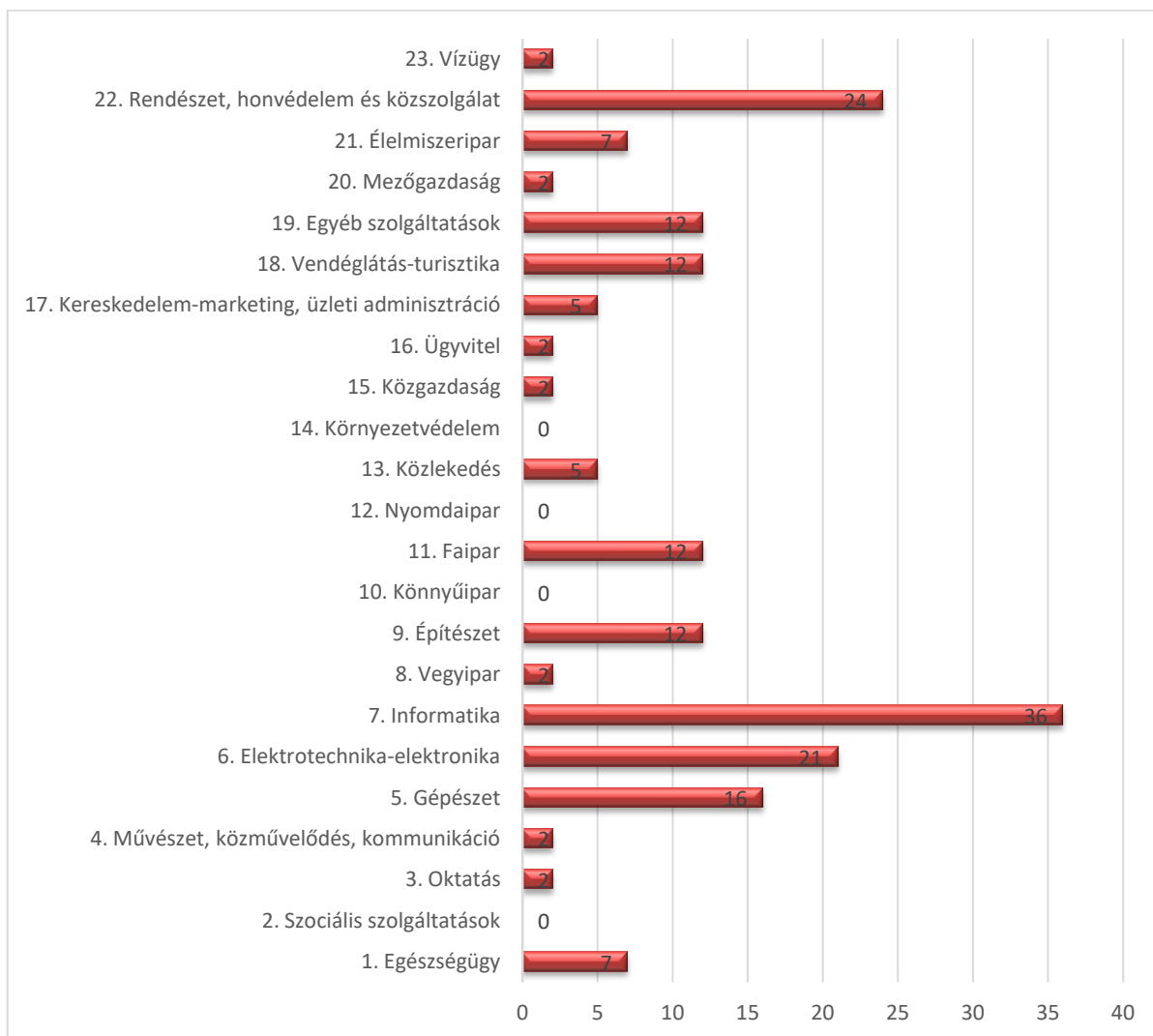
Szakképesítés neve	Szakképesítés azonosító száma ²	2019/2020. tanév	2018/2019. tanév	2017/2018. tanév	Szakmacsoport v. ágazat
Asztalos	34-543-02	x	x	-	Faipar
Burkoló	34-582-13	x	x	x	Építészet
Cipőkészítő	34-542-02	x	-	-	Könnyűipar
Gépi forgácsoló	34-521-03	x	x	-	Gépészet
Eladó	34-341-01	x	x	-	Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció
Festő, mázoló, tapétázó	34-582-04	x	x	-	Építészet
Hegesztő	34-521-06	x	x	x	Gépészet
Ipari gépész	34-521-04	x	x	x	Gépészet
Járműfényező	34-522-04	x	-	x	Közlekedés
Központifűtés- és gázhálózat rendszerszerelő	34-582-09	x	x	-	Gépészet
Kőműves	34-582-14	x	x	x	Építészet
Mezőgazdasági gépész	34-521-08	x	x	x	Mezőgazdaság
Női szabó	34-542-06	x	-	-	Könnyűipar
Pék	34-541-05	x	x	x	Élelmiszeripar
Shakács	34-811-04	x	x	-	Vendéglátás-turisztika
Szociális gondozó és ápoló	34-762-01	x	x	x	Szociális szolgáltatások
Villanoszerelő	34-522-04	x	x	x	Elektrotechnika-elektronika
Autószerelő	54-525-02	x	-	-	Közlekedés
Gyakorló ápoló	54-723-02	x	x	x	Egészségügy
Mezőgazdasági gépésztechnikus	54-521-05	x	x	x	Mezőgazdaság
Kistermelői élelmiszerelőállító, falusi vendéglátó	34-541-08	-	x	x	Élelmiszeripar
Automatikai technikus	54-543-01	-	x	-	Elektrotechnika-elektronika
Műszaki informatikus	54-481-05	-	x	-	Informatika
Vízgyógyászati technikus	54-853-02	-	x	-	Vízügy
Vízgépészeti technikus	54-853-03	-	x	x	Vízügy
Családi gazdálkodó	34-814-01	-	-	x	Mezőgazdaság
Épület- és szerkezetlakatos	34-582-03	-	-	x	Gépészet
Karosszerialakatos	34-525-06	-	-	x	Közlekedés
Pincér	34-811-03	-	-	x	Vendéglátás-turisztika
Szerszámkészítő	34-521-10	-	-	x	Gépészet
Gépgyártástechnológiai technikus	54-521-03	-	-	x	Gépészet
Honvéd altiszt	54-863-02	-	-	x	Rendészet, honvédelem és közszolgálat
Ruhaiipari technikus	54-542-02	-	-	x	Könnyűipar

6. táblázat: A Szabóky Adolf Szakképzési Ösztöndíjra jogosító szakképzések Jász- Nagykun-Szolnok megyében (2017/2018 - 2019/2020 tanév) Forrás: A 21/2019. (II.25), a 353/2017 (IX. 29), és a 317/2016. (X. 25.) Kormányrendeletek alapján Szerkesztette: Kenderfi, 2019

² A számsor három csoportból áll. Az első két szám adja a szakképesítés tanulmányi szintjét, a középső három a szakképesítés területét jelöli, míg az utolsó két szám a szakmacsoporton belül a konkrét OKJ szakképesítést azonosítja.

34 - középfokú szakképesítés, amely alapfokú iskolai végzettségre épül
 54 - emeltszintű szakképesítés, amely érettségi végzettséghez kötött

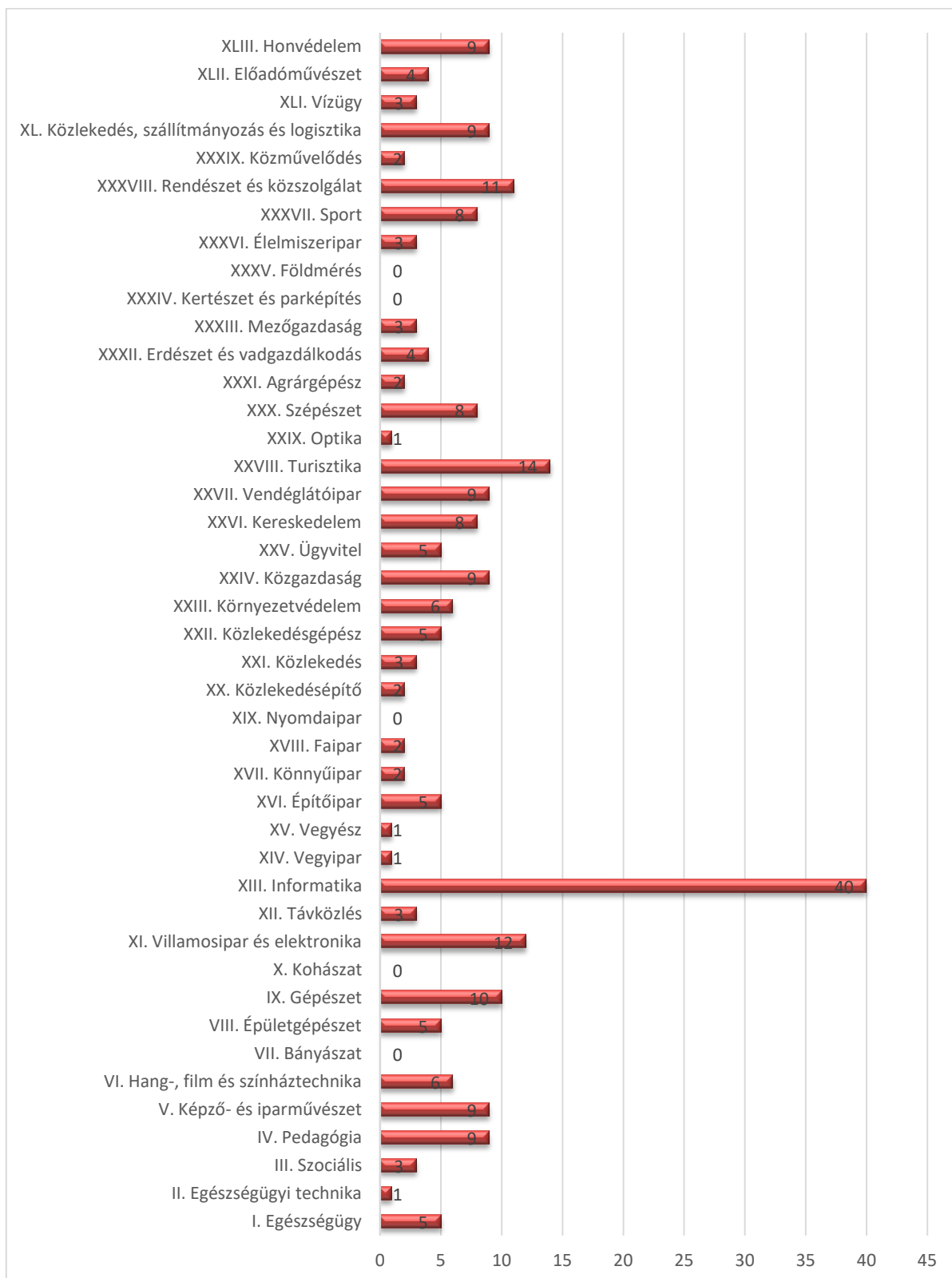
- A táblázatból leolvasható, hogy Jász-Nagykun-Szolnok megyében, az idei tanévben (2019/2020.) a hiány szakképesítések között 4 olyan szakma (gépi forgácsoló, hegesztő, ipari gépész, valamint központifűtés- és gázhálózat rendszerszerelő) van, amelyik a gépészet szakmacsoporthoz tartozik. Az építészet 3-mal (burkoló, kőműves és a festő, mázó, tapétázó) képviselteti magát a listán.
- Mind a hét szakképesítés az elmúlt tanévben, a 2018/2019-esben is ösztöndíjra jogosító volt. A tavalyihoz képest új ebben a tanévben például a két könnyűipari szakma, a cipőkészítő és a női szabó. Egyébként a két tanév listája összesen 4 helyen mutat különbséget, ami tulajdonképpen a megye szakemberszükséglete összetételének állandóságára utal. Az idei 20 szakképesítésből 10 három éve szerepel a listán.
- A megyében három olyan „54-es” szakképesítés van (autószerelő, a mezőgazdasági technikus és a gyakorló ápoló), mely ösztöndíjra jogosít Jász-Nagykun-Szolnok megyében (ez a szám hatról esett vissza az elmúlt tanévhez képest).

18. ábra: A szakmacsoportok megoszlása a szakközépiskolát preferáló szülők véleménye alapján Jász- Nagykun-Szolnok megyében (százalék, N=42 fő) Forrás: Kenderfi, 2019

- Az ábrán az Informatika szakmacsoport népszerűsége kiemelkedő, ami azt jelenti, hogy a válaszadó szülők 36%-a látja ezen a területen (is) gyermeke jövőjét.
- Második helyen a Rendészet, honvédelem és közszolgálat szerepel (24%), míg a képzeletbeli dobogó harmadik fokán az Elektrotechnika-elektronika áll (21%). Ehhez tartozik a villanszerelő, amely tartósan hiányszakma, hiszen az elmúlt három tanév során mindvégig ösztöndíjra jogosult volt, aki ezt választotta.
- A gépészet a negyedik a maga 16%-ával, melyhez négy szakképesítés is tartozik. Ezek közül kettő (a hegesztő és az ipari gépész) tartósan hiányszakma a megyében, míg a másik kettő csak két éve (gépi forgácsoló és a központi fűtés- és gázhálózat rendszerszerelő).

- A kutatásban résztvevő szülők a megyéből azonos arányban (12%) jelöltek négy szakmacsoportot gyermekük számára. Az Egyéb szolgáltatásokhoz nem tartozik hiányszakma, a Vendéglátás-turisztikához és a Faiparhoz egy-egy (a szakács illetve az asztalos), míg a Építészethez három is.
- Négy olyan szakmacsoport van, amelyeket nem választottak a szülők. Ezen elutasítottak között szerepel a Környezetvédelem, a Nyomdaipar, a Szociális szolgáltatások és a Könnyűipar. Ezek között az a különbség, hogy az első kettőhöz nem tartozik támogatott szakképesítés, míg a második kettőhöz igen. A Szociális szolgáltatásokhoz egy kötődik (a szociális gondozó és ápoló), míg a Könnyűiparhoz kettő. is.

19. ábra: Az ágakat megosztása a szakgimnáziumot preferáló szülők véleménye alapján Jász-Nagykun-Szolnok megyében (százalék, N=181 fő) Forrás: Kenderfi, 2019

- A szakgimnáziumot preferáló szülők az Informatika területén látják legszívesebben gyermeküket (40%) a jövőben.
- A 10%-ot négy ágazat éri el. A Gépészet (10%), a Rendészet és közszolgálat (11%), a Villamosipar és elektronika (12%), valamint a Turisztika (14%), mely az összesített rangsor második helyén áll.
- Csupán a teljesség kedvéért megemlítjük azokat a szakmacsoportokat, melyekben nem várható jelentkezés a szülők elképzelése alapján. Ezek a Földmérés, a Kertészet és parképítés, a Nyomdaipar és a Bányászat, valamint a Kohászat – melyek közül az utóbbiak érthetőek.
- Az ösztöndíjjal támogatott, érettségihez kötött szakképesítésekhez tartozó ágazatot (Közlekedés, Mezőgazdaság és Egészségügy) a kérdőívet kitöltő szülőknek csupán 3-3-5%-a választaná gyermekének.

A kérdőívet kitöltő Jász-Nagykun-Szolnok megyei szülők véleményének tükrében mondhatjuk, hogy adataink nem mutatnak egyértelmű összefüggést a hiányszakmák és a szülők fejében megjelenő, gyermekük leendő szakmacsoportja, ágazata között.

2.6. A szülők részvétele gyermekük pályaválasztásának támogatásában

A vizsgálat során megkérdeztük, hogy a szülők hogyan tudják támogatni gyermekük pályaválasztását. Nyolc technikát jelöltünk meg alternatívaként, melyek közül többet is választhattak.

Ennek a 9. kérdésnek a szerkesztésekor is előtérbe került valamiféle edukációs szándék. Arra próbáltunk meg az alternatívák felsorolásával példákat adni a szülők számára, hogyan is tudnák gyermekük pályaválasztását támogatni.

Elsőként a gyerek önálló tapasztalatszerzése került a listára. Ennek a jelentősége kiemelkedő a többi közül, mert ennek során nem csupán az egyes pályákról szerezhetnek információkat, hanem az ehhez tartozó munkatevékenységek kipróbálása alkalmával mérlegelhetik saját képességeiket is.

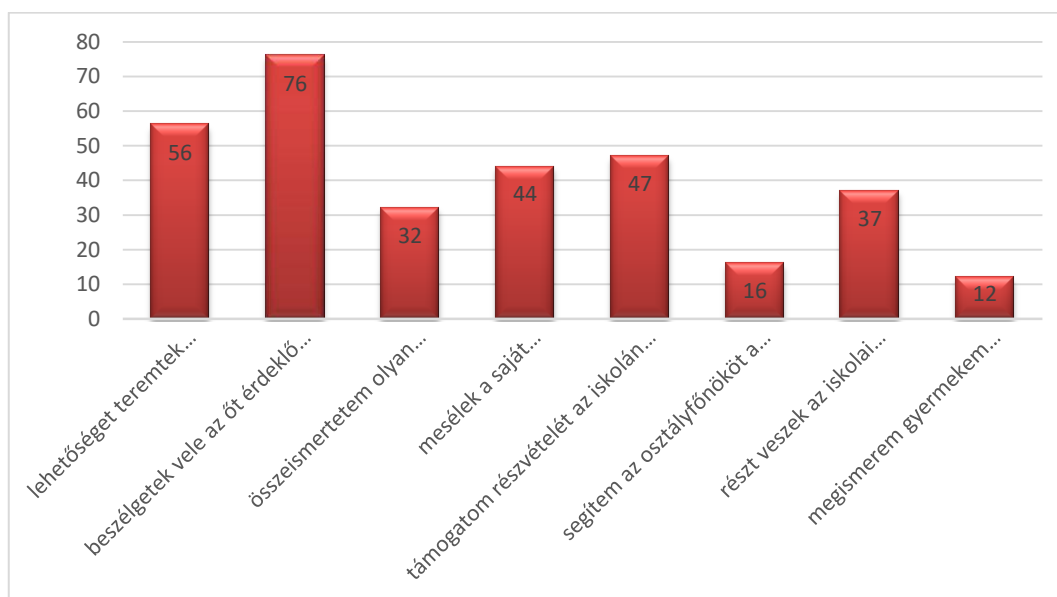
A szülő-gyerek személyes beszélgetése tulajdonképpen nem más, mint a nevelés legkézenfekvőbb módszere. Ez lehetőséget ad a szülőnek arra, hogy beszéljen saját munkatapasztalatairól és a legjobb tudása szerint a gyermekét érdeklő foglalkozásokról.

Bevonhatja a család mellett az ismerősöket is az ismeretátadásba (pl. az ismerős munkahelyének meglátogatása és közben beszélgetés informális keretek között).

A gyerek barátainak elképzeléseit közös beszélgetés során meg lehet ismerni, ami segítheti a pályák sokszínűségének megvilágítását.

Gyermeke különböző rendezvényeken való részvételét támogathatja, hogy ő ne csupán egy tanulás nélküli munkanapként viszonyuljon az alkalomhoz (pl. pályaválasztási kiállítás, kamionos roadshow, pályaorientációs nap), hanem jó lehetőségként a aktív információszerzésre.

A szülő részvételével az iskolai rendezvényeken (vagy az osztályfőnök munkájának segítésekor) személyesen mutathatja gyermekének az elköteleződését a pályaválasztás ügye mellett, valamint példát ad a rendelkezésre álló információk aktualizálására.

20. ábra: A szülők támogatási technikái a gyermekük pályaválasztásának támogatását illetően (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019

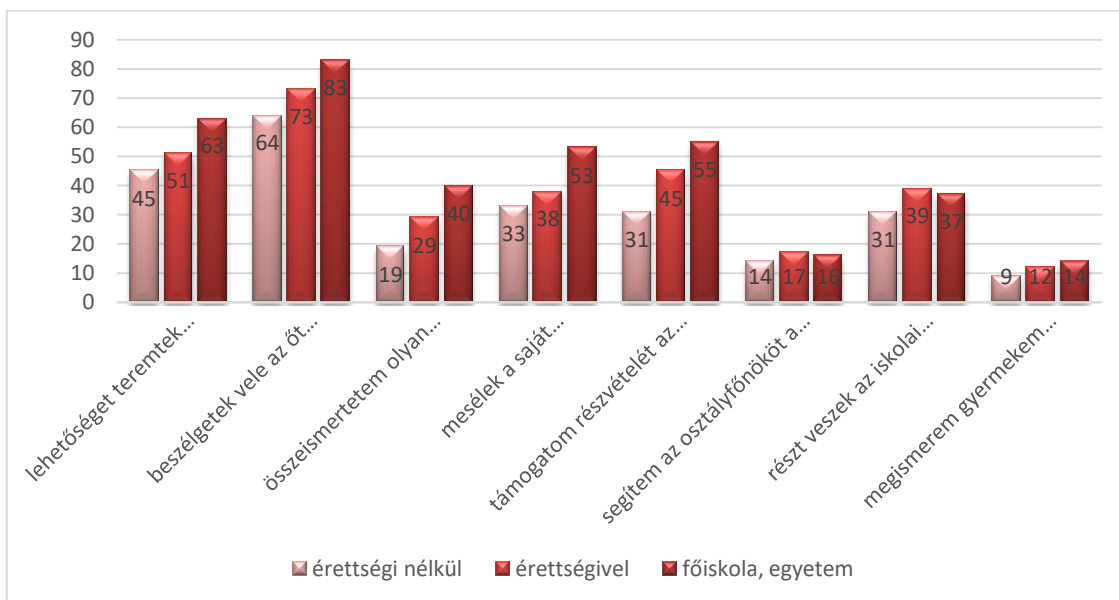
- A legtöbb szülő (76%) beszélget gyermekével az őt érdeklő foglalkozásokról.
- A vizsgálati minta 56%-a lehetőséget teremt a tapasztalatszerzésre.
- A gyakorisági sorrendben a negyedik helyen (44%) szerepel a szülő saját munkatapasztalatáról való beszámolója.
- A két legkevésbé gyakorolt technika az osztályfőnök témával kapcsolatos munkájának segítése (16%), illetve a gyerek barátaik elképzeléseinek megismerése (12%).

Ezek szerint a szülők túlnyomó többsége, háromnegyede nem bízta másra, hanem maga beszélget gyermekével. A mintában szereplő szülők több mint fele olyan alkalmat biztosít, melyben kipróbálhatja magát a gyerek. Ez a leghatékonyabb információszerzési technika, hiszen így bővíthetjük a tudásunkat magunkról és az adott tevékenységekről egyaránt.

A két legelutasítottabb technikához kapcsolódó egyik adat arról tanúskodik, hogy a szülők nem látják szerepüket az osztályfőnök pályaorientációs munkájának segítésében, vagyis értelmezésünk szerint elválí az egymástól a szülői támogatás az iskolaitól. Ezt az állítást támogatja az az adat is, miszerint a szülő inkább mesél saját tapasztalatairól (44%), mint részt vegyen iskolai rendezvényeken (37%). A gyerek iskolán kívüli rendezvényeken való

részvételét a szülők 47%-a támogatja, ami a gyakoriságot tekintve a harmadik a sorban és megint csak nem az iskola ilyesfajta ténykedését erősíti.

A másik legkevésbé, az összességét tekintve pedig a legkevésbé kiaknázott lehetőség (12%) a gyerek baráti körének a bevonása. Ezen adatok tükrében azt mondhatjuk, hogy a szülők a saját szerepüket előbbre valónak tartják, mint az iskoláét, vagy a kortárs csoportokét.

21. ábra: A szülők támogatási technikái a gyermekük pályaválasztásának támogatását illetően, iskolai végzettségük tükrében (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019

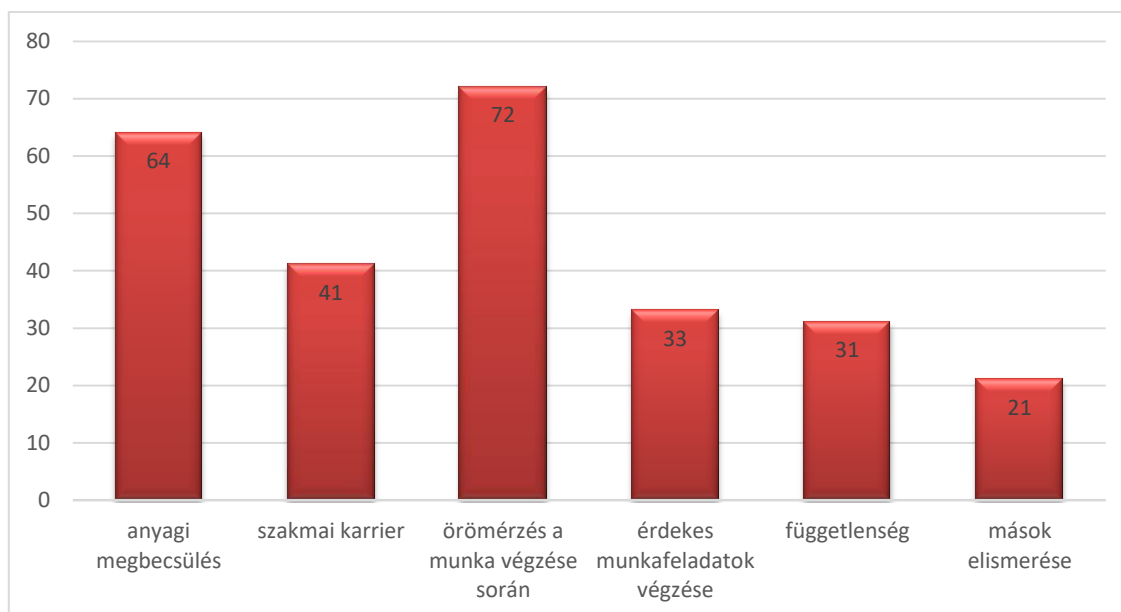
- Láthatjuk az ábrán, hogy a különböző technikák alkalmazásának mértéke ugyanazt a sorrendet adja a válaszadó szülők iskolai végzettségétől függetlenül.
- Leggyakrabban ők maguk beszélgetnek gyermekükkel, majd másodjára minden válaszadó lehetőséget teremt gyermeke számára a tapasztalatszerzésre.
- Az országos minta válaszainak trendjét követve mindhárom csoport esetében legkevésbé (ki)használt lehetőség az osztályfőnökkel és a gyerek kortársaival való együttműködés.

A vizsgálat mintáját adó szülők véleménye alapján az derül ki számunkra, hogy minél magasabb iskolai végzettségű a válaszadó, annál jobban használja ki az adódó lehetőségeket, melyekkel támogathatja gyermeke pályaválasztását. Ezt az információszerzés egyre bővülő körét mi a szülői pályaérettség magasabb minőségével magyarázzuk, mely az iskolázottsággal egyenes összefüggésben jelenik meg.

Az érettségivel rendelkezők szülők véleményének gyakorisága két ponton megelőzi a diplomásokét. Ez az osztályfőnök munkájának támogatása és az iskolai pályaválasztási rendezvényeken való részvétel. Ezen nem kell csodálkoznunk, hiszen a korábbiakban (lásd 6. kérdés) is kiderült már a diplomások gyermekük általános iskolájához való viszonya.

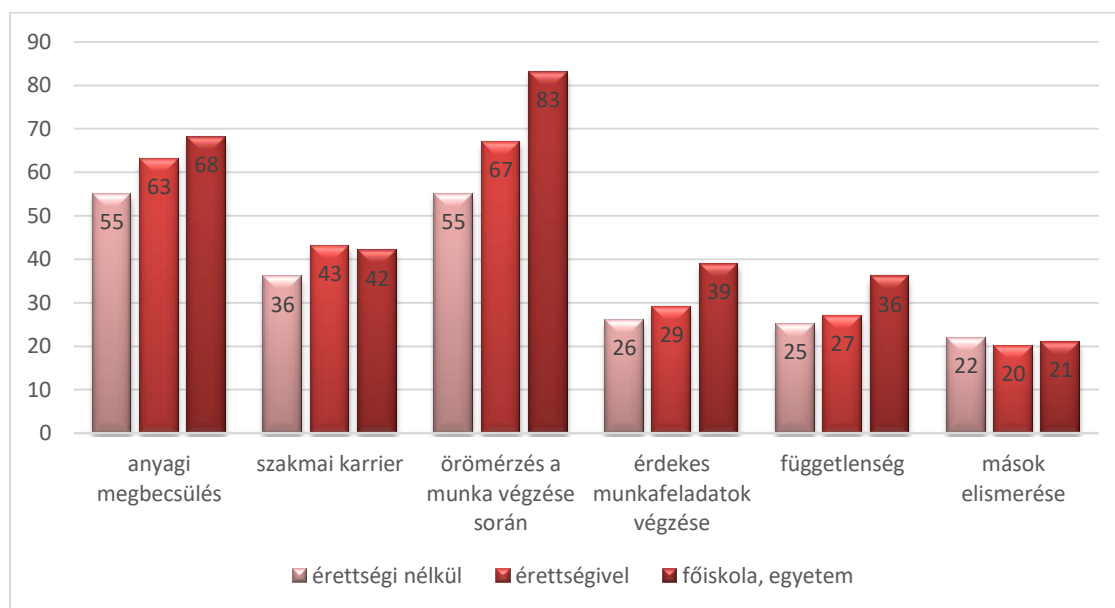
2.7. A munkához kapcsolódó siker értelmezése

Először a szülők véleményét tükröző eredményeket mutatjuk be, majd azt, amikor a gyermekeik fejével gondolkoznak. Hat lehetőség közül választhattak többet is a kérdőív 10. és 11. kérdésének megválaszolásakor.

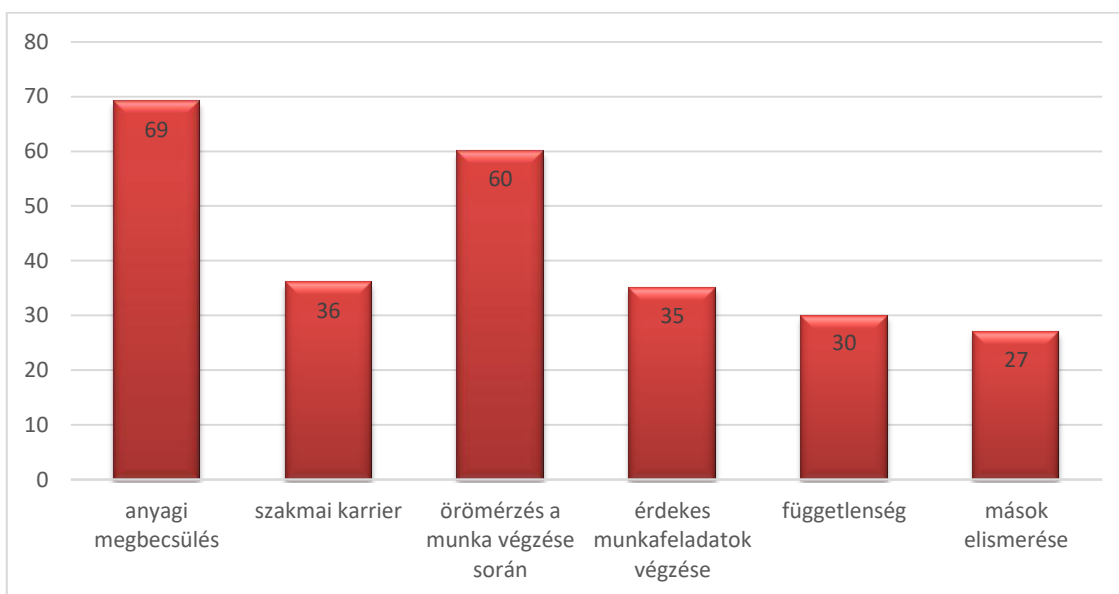
22. ábra: A gyermek leendő munkájához kapcsolódó sikere, a szülők véleménye alapján (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019

- A válaszadó szülők két alternatívát jelöltek meg a leggyakrabban. A minta közel háromnegyede (72%) az örömmérsést és majdnem kétharmada (64%) az anyagi megbecsülést is jelezte a siker mutatójaként gyermeke munkája kapcsán.
- A szakmai karriert a szülők 41%-a tartja a siker forrásának.
- A szülők egyharmada (33%) nyilatkozik úgy, hogy az érdekes munkafeladatok végzése a siker egyik kulcsa. A függetlenség közel hasonló mértékben választott ágens a téma szempontjából.
- A legkevésbé választott összetevője a sikernek a mások elismerése (21%), amelyet csupán a minta ötöde jelölt be.
- A vizsgálati mintát képező szülők legmagasabb iskolai végzettségüktől függetlenül ugyanezt a rangsort mintázzák, a különbség csupán a lehetőségek közötti választás arányában van.

23. ábra: A gyermek leendő munkájához kapcsolódó sikere, a szülők véleménye alapján, végzettségük tükrében (százalék)
 Forrás: Kenderfi, 2019

- A szakmunkás szülőktől a diplomások irányába világosan látszanak a tendenciák.
- 10%-ot meghaladó különbség van az anyagi megbecsülés területén a diplomás szülők (68%) javára a érettségi nélküli csoporttal (55%) szemben.
- Valódi különbség van az örömmérs kapcsán az eltérő végzettségű szülők körében. A siker összetevőjeként tartja számon ezt a diplomások 83%-a, az érettségizettek 67%-a, míg a legfeljebb szakmunkás bizonyítvánnyal bírók 55%-a.

24. ábra: A gyermek leendő munkájához kapcsolódó sikere, a gyermek véleménye szüleinek elképzelése alapján (százalék)
 Forrás: Kenderfi, 2019

- A vizsgálati mintát adó szülők véleménye szerint gyermekeik úgy gondolják, hogy akkor fogják magukat leginkább sikeresnek mondani, amennyiben munkájukat anyagi megbecsülik (69%-uk jelölte ezt).
- Szerintük a gyerekek fejében második helyen a munkavégzés során megélt örömrzés (60%) a siker.
- A sikerként értelmezhető lehetőségek gyakorisági rangsorában a gyerekeknél (ahogy ezt szüleik gondolják velük kapcsolatban) a következő a szakmai karrier (36%) majdnem együtt az érdekes feladatokkal (35%).

Amennyiben összevetjük a két adathalmazt egymással (az egyik azt tartalmazza, hogy a szülők milyen esetben fogják sikeresnek tartani gyermeküket (x. sz. ábra), a másik pedig azt, hogy mit gondolnak a szülők arról, hogy a gyerekek fejében mi van a saját leendő sikerükkel kapcsolatban (x. sz. ábra).

A szülők listáján első helyen az öröm szerepel 72%-kal, míg második a választott sikertényezők közül az anyagi megbecsülés 64%-kal. A szülők szerint ez a gyerekek fejében fordítva van. Az anyagi megbecsülés az első (69%), míg az örömrzés a második (60%). Tehát a szülők szerint gyermekeik azt tartják leginkább sikeresnek, aki sokat keres, nem pedig

azt, aki örömet él meg a munkavégzése során (12% a két csoport véleménye közötti különbség).

A szülők és a gyerekek sorrendjében csupán ezen az első két helyen van csere, a többi alternatíva gyakorisági sora ugyanaz.

A második legnagyobb eltérés a csoportok véleményében az utolsó helyre rangsorolt mások elismerése. A szülők szerint gyermeküknek fontosabb (27%) ez, mint nekik (21%).

A kérdőív szerkesztésekor figyelmet fordítottunk arra, hogy a sikert jelentő alternatívák között legyen objektív és szubjektív tényező egyaránt. Objektívként tekintünk az anyagi megbecsülés és a szakmai karrierre, szubjektívként pedig az örömrzésre és az érdekes munkafeladatokra.

A jobb áttekinthetőség kedvéért egy táblázat segítségével illusztráljuk az aktuális témánk szempontjából releváns adatokat.

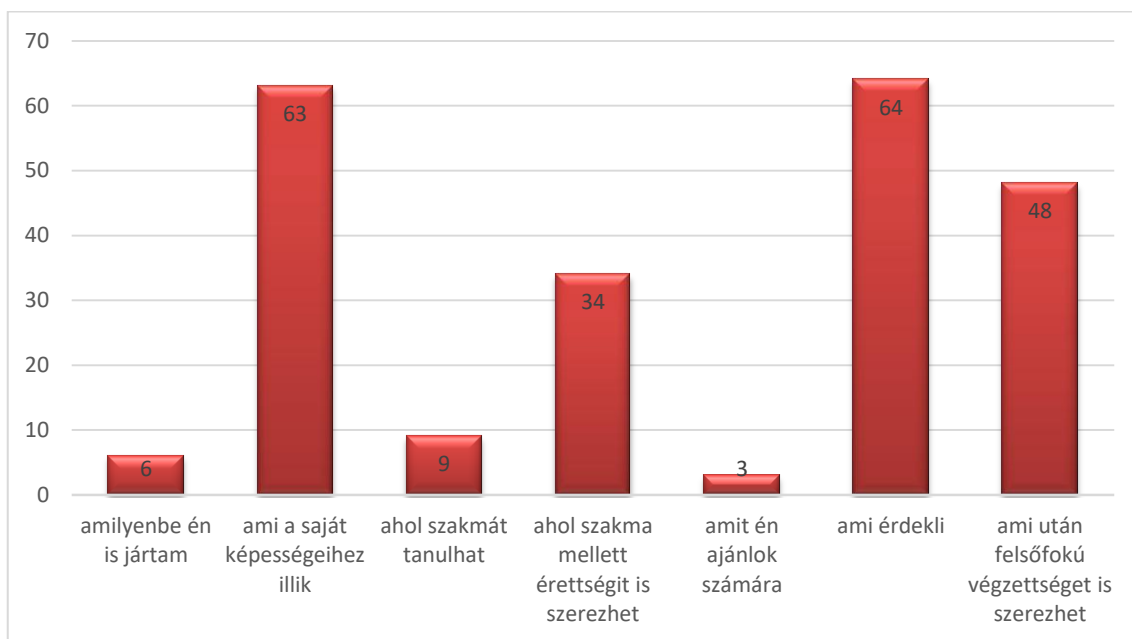
	objektív		szubjektív	
	anyagi megbecsülés	szakmai karrier	örömrzés a munka során	érdekes munkafeladatok
szülők	64%	41%	72%	33%
	52%		52%	
gyerekek	69%	36%	60%	35%
	52%		47%	

7. táblázat: A gyerekek munkához kapcsolódó siker objektív és szubjektív tényezői a szülők, valamint a gyerekek véleményének (melyet a szüleik gondolnak róluk) összehasonlítása Forrás: Kenderfi, 2019

Az adatok fényében azt mondhatjuk, hogy a szülők és a gyerekek (szüleik szerinti) válaszai arról tanúskodnak, hogy nincs valódi eltérés a két csoportba sorolt tényezők között. A négy adat közül három is 52%-os gyakoriságot mutat. Ez azt jelenti, hogy a szülők számára ugyanolyan mértékben tartalmaz a siker objektív és szubjektív elemeket. Szerintük gyerekeknek az objektívek (kereset és karrier – 52%) fontosabb összetevői a sikernek, mint a szubjektívek (öröm és érdeklődés – 47%).

2.8. A szülők elképzelése gyermekük iskolaválasztásáról

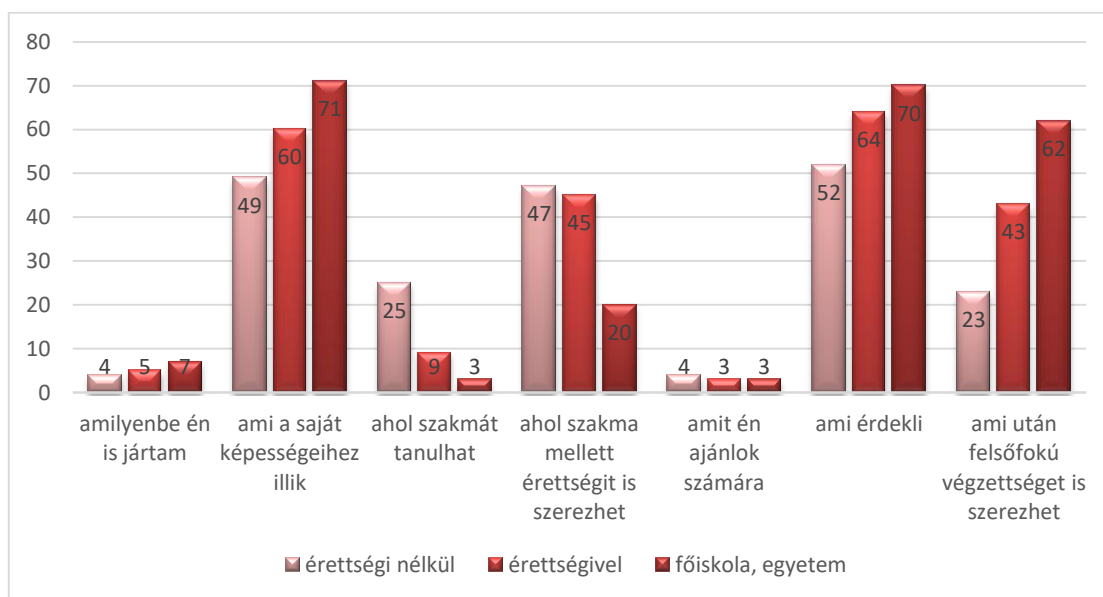
A 12.-ként a „Mivel értene egyet, ha gyermeke az alábbiak közül milyen iskolát választana?” kérdésre válaszoltak a hét lehetőség közül több megjelölésével.

25. ábra: A szülők elképzelése gyermekük iskolaválasztásáról (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019

- Az ábrán jól megragadható a személyiségjellemzők kiemelt szerepe az iskolaválasztásban. A gyakorisági rangsor vezető helyein 64, illetve 63%-kal az érdeklődés és a képességek állnak.

A következőkben megvizsgáltuk, hogy mit mutatnak az eredmények a különböző végzettségű szülők véleményének tükrében. Elválasztottuk egymástól a legfeljebb szakmunkás bizonyítvánnyal rendelkezőket az érettségizettektől (akik közül számosan rendelkeznek középfokú szakmai végzettséggel is) és a diplomásoktól.

26. ábra: A szülők elképzelése gyermekük iskolaválasztásáról végzettségük tükrében (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019

Az ábráról általunk leolvasott üzenetek, amelyeket a különböző iskolai végzettségű szülők intéz(het)nek gyermekeikhez. Véleményünk szerint ez a néhány mondat közérthetően foglalja össze az ábra tartalmát.

- Diplomás szülő mondja: „Az érdeklődésednek és a képességeidnek megfelelő gimnáziumba menj, ahonnan aztán irány az egyetem!”

- Érettségizett szülő: „Az érdeklődésed és a képességeid a legfontosabbak. Szakgimnáziumba menj, ahol a szakma mellett érettségit is szerezhetsz, vagy gimnáziumba, ahonnan aztán mehetsz egyetemre!”

- Érettségi nélküli szülők, leggyakrabban szakmunkás végzettségűek: „Fontos, hogy mi érdekel és milyen képességeid vannak. Ezeknek megfelelően menj oda, ahol a szakma mellett érettségit is szerezhetsz, de szakmád legalább legyen!”

Az iskolázottság mentén elkülönített csoportok véleményének vizsgálata alkalmával kiderül, hogy a személyiségjellemzők kiemeltebb helyen szerepelnek a diplomás szülők esetében a többivel való összehasonlításban. Minden iskolázottsági szintnél vezető helyen szerepel e két döntést befolyásoló tényező, de eltérő arányú támogatottsággal. Ezt kívánjuk a következő táblázattal szemléltetni.

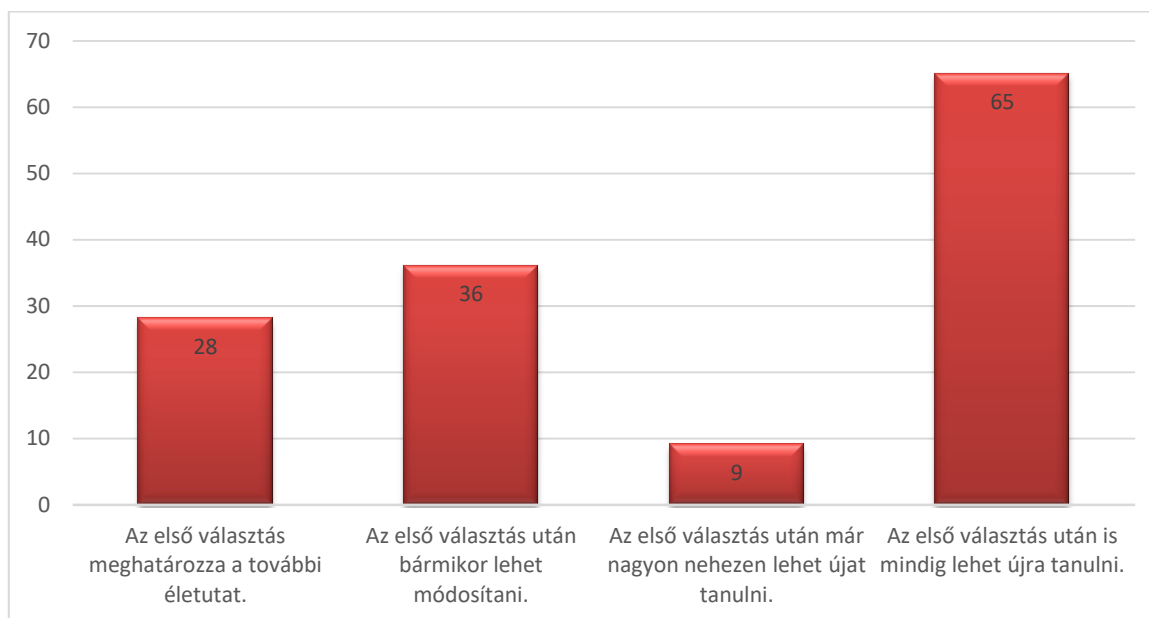
	képesség	érdeklődés
érettségi nélküliek	48	52
érettségizettek	60	64
diplomások	70	70

8. táblázat: A személyiségjellemzők szerepe a gyermek iskolaválasztásában a szülők véleménye szerint (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019

- Azt korábban megállapítottuk, hogy minden iskolázottsági csoporthoz tartozó szülő számára legfontosabb gyermekük képességei és érdeklődése.
- Ez a táblázat azt mutatja számunkra, hogy valódi különbségek mutatkoznak az eltérő végzettségű szülők véleményében. Minél magasabb szintű a bizonyítvány, annál nagyobb jelentőséggel bírnak a gyermek egyéni tulajdonságai az iskolaválasztásban.

2.9. A szülők véleménye gyermekük pályaválasztási döntéséről

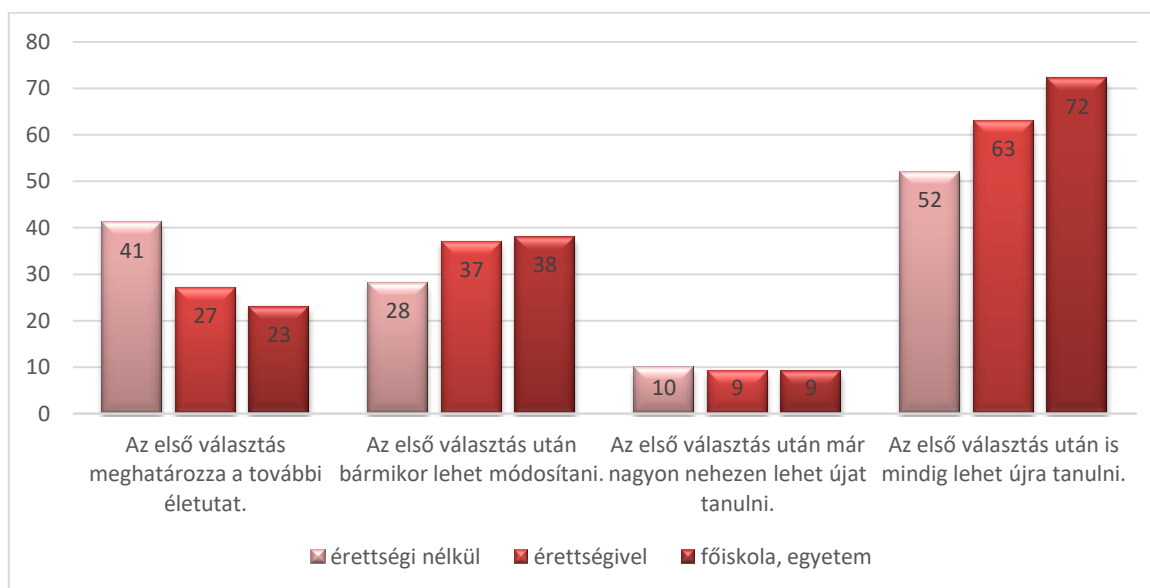
A kérdőív 13. kérdésében megkérdeztük a szülőket arról, hogy mit gondolnak gyermekük első döntéséről.

27. ábra: A szülők véleménye gyermekük pályaválasztási döntéséről (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019

- A legtöbb szülő (a minta közel kétharmada, 65%) szerint gyermekük mindig tanulhat majd újat.
- A gyakorisági rangsorban a következő helyre azon szülők véleménye került (36%), akik szerint bármikor módosíthat gyermekük az első választás után.
- A minta 28%-a meghatározónak tartja az első választást, míg 9%-uk úgy gondolkozik, hogy nagyon nehezen lehet majd csak újat tanulni.

A négy választható vélemény párba rendezhető tartalmuk szerint. A második és negyedik állítás az életen át tartó tanulás szellemiségének megfelelő attitűdöt tükröz, miszerint életutunk során többször változtathatunk. A kérdéshez tartozó első és a harmadik gondolat pedig a pályaválasztási döntés egész életünket meghatározó voltát emeli ki és az újratanulás nehézségét – mely szellemiséget már jócskán meghaladta a kor.

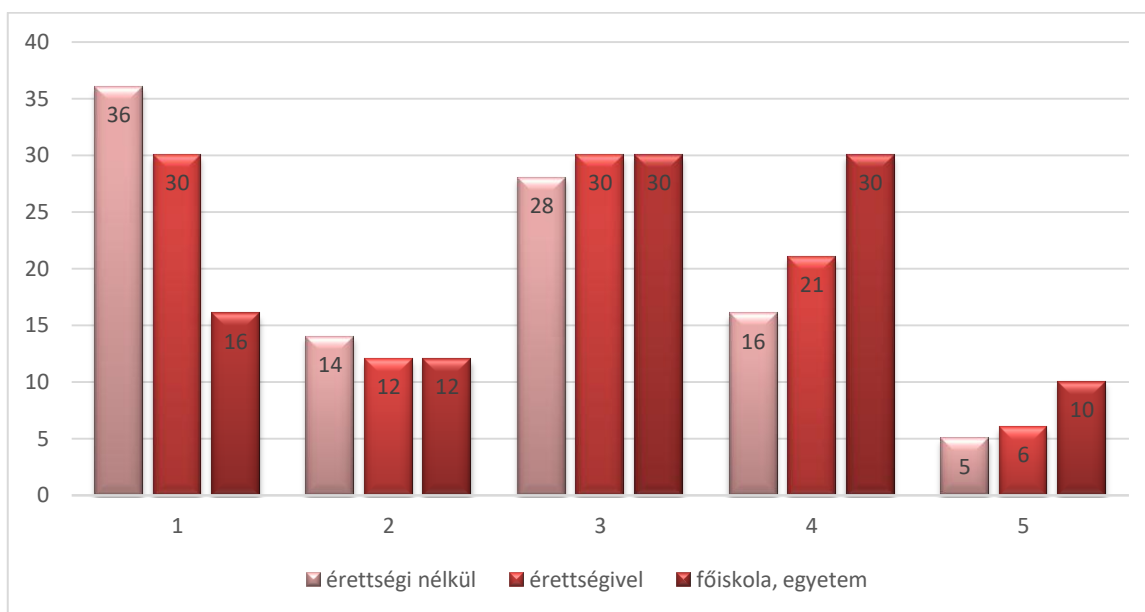
28. ábra: A szülők véleménye gyermekük pályaválasztási döntéséről végzettségük tükrében (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019

- Az ábráról a pontos értékek kevésbé, de a szempontunkból fontos tendenciák itt is leolvashatóak.
- Valamennyi végzettségű szülő kiemelkedően legnagyobb arányban az újratanulás lehetőségét jelölte meg. Az érettségi nélküli szülők 52%-a, az érettségivel rendelkezők 63%-a, míg a diplomások 72%-a gondolja úgy, hogy mindig lehet újra tanulni.
- Egységesen elutasítják azt a gondolatot, miszerint „nagyon nehezen lehet újra tanulni”. Az érettségi nélküliek csoportjának 10%-a osztja ezt a nézetet, míg a magasabb végzettségűek nem érik el ezt az arányt.
- Az érettségizettek (beleértve a diplomásokat is) válaszaikban második leggyakrabban a módosítás lehetőségét emelték ki (37-38%-kal), míg a legfeljebb szakmunkás bizonyítvánnyal rendelkezők csoportjának sorrendjében ezüstérmes helyen (41%-kal) az első választásnak az egész életútra gyakorolt kiemelkedő hatása szerepel.

A rendelkezésünkre álló adatok alapján elmondhatjuk, hogy az iskolázottság itt is egyenes összefüggést mutat a pályaerettiséggel, különös tekintettel annak tervezési készségre vonatkozó összetevőjével. Jelen esetben ez azt jelenti, hogy minél iskolázottabb valaki, annál reálisabban látja hosszabb távon a változ(tat)ás lehetőségét és/vagy annak szükségességét.

2.10. A szülő foglalkozásának és iskolai végzettségének befolyásoló hatása

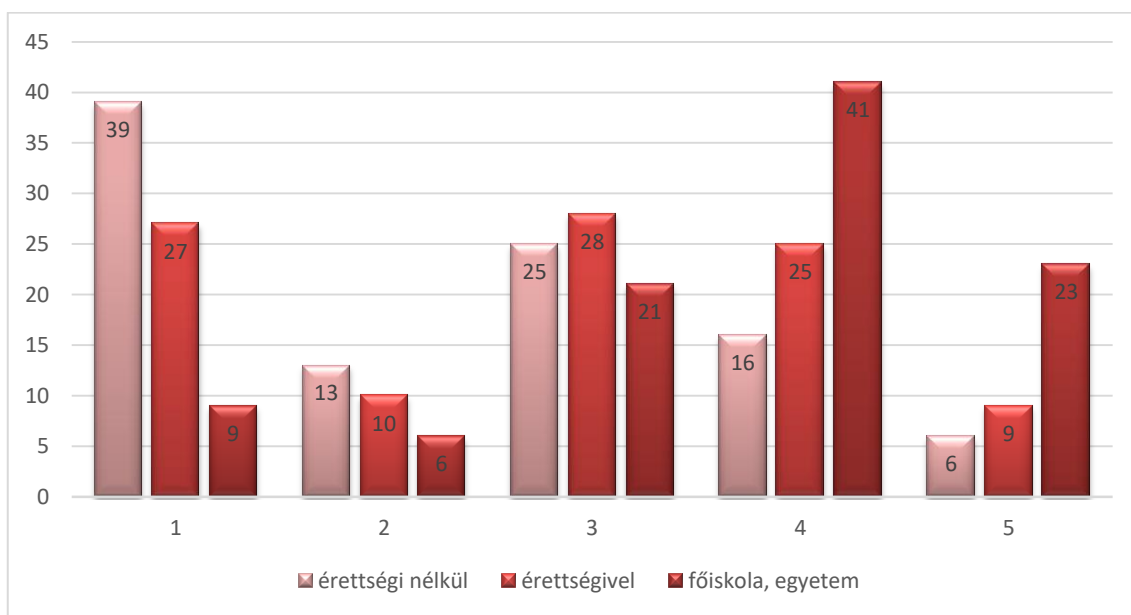
A kérdőív 14. és 15. kérdésével azt firtattuk, hogy mennyire befolyásolja a szülő szerint saját foglalkozása és iskolai végzettsége gyermeke iskolaválasztását. Az ötfokú skála értékei: 1= egyáltalán nem befolyásolja, 5 = teljes mértékben.

29. ábra: A szülők foglalkozásának befolyása gyermekük iskolaválasztására, végzettségük tükrében (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019

- Az ábra szemlélteti a kérdőívet kitöltő szülők különböző iskolai végzettség szerint csoportba rendezett válaszait. Jól látható, hogy a leggyakrabban 4-es és 5-ös értékkel a diplomások jelezték saját foglalkozásuk befolyásolásának mértékét. A legkisebb hatást az érettségi nélküli szülők tulajdonítják ennek az objektív elemnek (az 1-es és a 2-es érték legmagasabb oszlopa egyaránt a legfeljebb szakmunkás bizonyítvánnyal bírók köre).
- Az országos átlagpont érték 2,78. Ez az érték a középfokú végzettséggel nem rendelkezők esetében 2,41, az érettségizetteknél 2,6, míg a diplomásoknál ez a szám 3,05.

Azt láthatjuk az eredményekből, hogy minél magasabb az iskolai végzettsége a szülőnek, annál nagyobb befolyást tulajdonítanak saját foglalkozásuknak gyermekük iskolaválasztása.

30. ábra: A szülők iskolai végzettségének befolyása gyermekük iskolaválasztására, végzettségük tükrében (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019

- Tulajdonképpen ugyanazt mondhatjuk el erről az ábráról, mint az előzőről. Az ötfokú skála első két értékéhez tartozó válaszok tekintetében a középszintű iskolai végzettséggel nem rendelkező szülők válaszait láthatjuk meghatározó arányban (52%).
- A középértéknél kiegyenlítődnek a válaszok, majd a nagyobb befolyásoló hatást jelző két oszlophoz tartozó értékeket (64%) már a diplomásoknak köszönhetjük.
- A pontok átlaga országosan a válaszadó szülők véleménye szerint 3,1. Az érettséggel nem rendelkező szülők válaszainak átlagértéke 2,37, az érettségizetteké 2,77, míg a diplomásoké 3,62.

A két nagyító alá vett hatótényező vizsgálata kapcsán megállapíthatjuk, hogy a minta legalacsonyabb végzettségű csoportja tulajdonítja a leggyengébb hatást saját foglalkozásának és iskolai végzettségének gyermeke iskolaválasztásában (2,41 és 2,37).

A diplomás szülők tulajdonítanak legnagyobb jelentőséget e két tényezőnek (3,05 és 3,62), főleg az utóbbinak, az iskolai végzettségnek.

A középiskolai végzettséggel rendelkezők csoportjának a véleménye a két említett csoport között van.

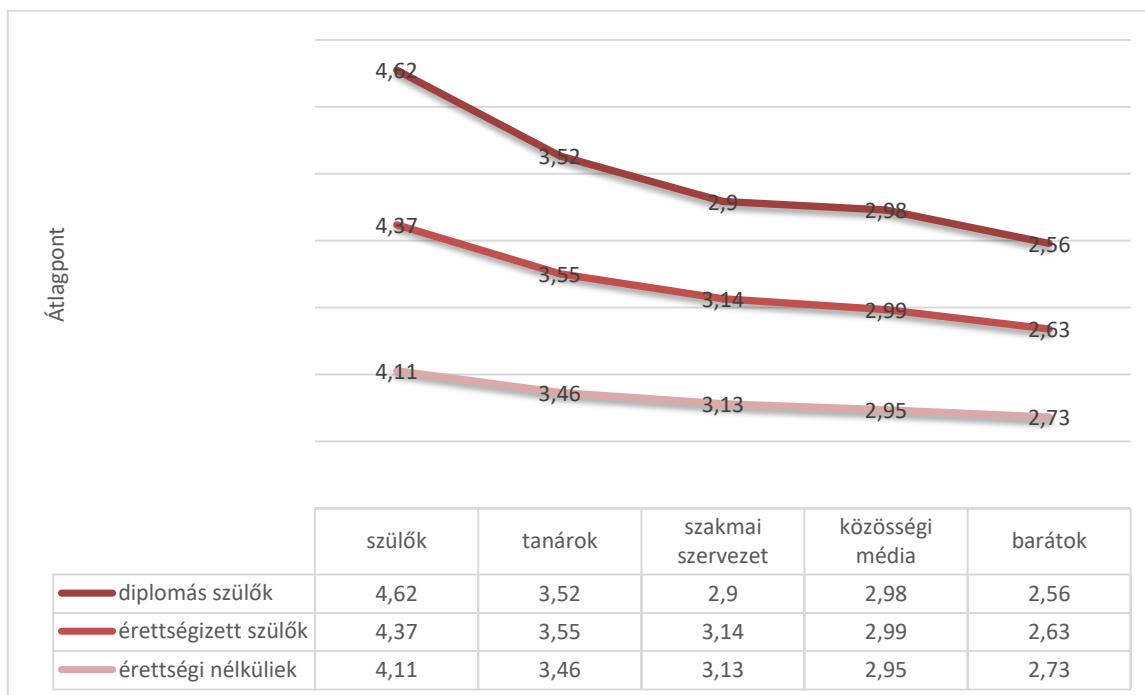
2.11. Különböző szereplők felelősségének vizsgálata a gyermek pályaválasztási döntésének előkészítésben

A 16. kérdésben a szülőket arra kértük, hogy egy ötfokú skálán jelöljék meg az adott szereplők (tanárok, barátok, szülők, internet, szakmai szervezetek) milyen mértékben felelősek a gyermeke helyes pályaválasztási döntésének az előkészítéséért (1 = egyáltalán nem felelős, 5 = teljes mértékben felelős).

	tanárok	barátok	szülők	közösségi média	szakmai szervezetek
teljes minta	3,51	2,61	4,43	2,97	3,02

9. táblázat: A gyermek pályaválasztási döntésében felelősséggel tartozó szereplők a szülők véleményének tükrében (átlagpont)
 Forrás: Kenderfi, 2019

- A vizsgálati mintába került szülők saját felelőségüket érzik leginkább gyermekük helyes pályaválasztási döntésével kapcsolatban (az átlagérték 4,43).
- Második helyen szerepelnek az általános iskolai tanárok a felsorakoztatott alternatívák közül (3,51).
- A szülők fejében megfogalmazódott első két felelőst 10%-nyi különbséggel követik a szakmai szervezetek (3,02) és az internet (2,97).
- A gyermek barátainak szerepe az utolsó helyre kerül valamennyi megkérdezett szülő rangsorában (2,61).

31. ábra: A gyerek pályaválasztási döntésében felelősséggel tartozó szereplők a különböző iskolai végzettségű szülők véleményének tükrében (átlagpont) Forrás: Kenderfi, 2019

- Az eredményeket szemléltető ábrát úgy szerkesztettük, hogy nem a kérdések eredeti sorrendjében szerepelnek rajta az adatok, hanem már tükrözik az átlagpontok közötti csökkenő tendenciát is.
- Mindhárom iskolai végzettségű szülői csoport szerint nekik, azaz a szülőknek van a legnagyobb felelőssége gyermekük minőségi pályaválasztási döntésének előkészítésében. Valamennyi réteg esetében kellően differenciált ez a kép, hiszen kiemelkedően nagy az eltérés a második helyre sorolt tanárokkal szemben. Itt azt is meg kell jegyeznünk, hogy a diplomás szülők átlagértéke (4,62) valódi különbséget mutat az érettségit nem szerzett szülőkkel (4,11) való összehasonlításban, vagyis nagyobb felelősséget tulajdonítanak maguknak a kérdésben felsőoktatásban eredményesen végzettek kevésbé iskolázott sorstársaikkal szemben.
- A diplomásoknál a tanárok szerepét követően nagy különbség (több mint 0,5 átlagpont eltérés) után következnek sorrendben ugyan, de egy „kupacban” az internet, a szakmai szervezetek és a gyerek barátai.

- A másik két iskolázottsági csoport véleménye szerint is az utolsó három helyre ez a trió kerül azzal a különbséggel, hogy az olvasatukban a szakmai szervezetek felelőssége valamivel nagyobb.

Bármilyen végzettségűek legyenek is a szülők, a gyermekük kortárs csoportjai adta lehetőséget legkevésbé veszik igénybe. Most az derül ki, hogy felelősséget sem tulajdonítanak nekik.

A világhálóról történő információszerzés jelentősége vitathatatlan az érintett korosztály tekintetében. Számos kutatás igazolja, hogy ez a pályaválasztással kapcsolatban is így van. Eredményeink szerint a vizsgálatban résztvevő szülők véleménye alapján, hogy a közösségi médiának sem tulajdonítanak különösebb felelősséget gyermekük helyes pályaválasztási döntésének előkészítésében. Számunkra ez azt jelzi, hogy szerintük nem a különböző felületeken megjelenő információ a hibás az esetleges zavarért, hanem az, aki mindenféle kritika nélkül figyelembe veszi azokat.

A szakmai szervezetek szerepelnek a felelősségi lista közepén. Ez a középérték azt az ihletet ébreszti bennünk, hogy a szülők szerint a különböző szervezetek tegyék is a dolgukat (bármilyen is az), de majd a mi felelősségünk a szolgáltatást igénybe venni.

Az általános iskolai tanárok felelőssége már számottevő mindhárom végzettségű szülői csoport véleménye alapján.

A szülők szerint az ő felelősségük egyértelműen gyermekük pályaválasztásának előkészítése. A felelősségvállalás a felnőtt személy tulajdonsága. Ilyen szempontból valamennyi különböző iskolázottságú szülői csoport az érettség jegyeit hordozza, még ha különböző mértékben is. Nem tolják másra saját gyermekük döntésében való közreműködés felelősségét, maguk vállalják azt.

Összefoglalás

Tanulmányunkban körbejártuk a több mint 9000 kérdőívünket kitöltő szülő véleményének tükrében, hogy mit gondolnak felső tagozatos, de nem 8. osztályos gyermekük pálya- és iskolaválasztásával kapcsolatban. Szót ejtettünk a gyerekek információszerzési forrásairól, pályaismeretéről, megtekintettük közelebbről, hogy milyen iskolatípusban, mely szakmacsoportokat tanulva képzelik el jövőjüket. Szemügyre vettük a munka révén elérhető siker értelmezését. Érdekelte bennünket a családok véleménye az első választás életutat befolyásoló hatásának dilemmája kapcsán. Megnéztük, hogy a szülők szerint mennyire befolyásolja az ő foglalkozásuk és iskolai végzettségük az iskolaválasztást. Utánanézünk milyen mértékben tulajdonítanak felelősséget a minőségi pályaválasztási döntés előkészítéséért a különböző szereplők (tanárok, barátok, szülők, internet, szakmai szervezetek). Kitértünk a szülő gyermeke pályaválasztását támogató lehetőségeire. A vizsgálati mintát 9264 szülő, többségében nő képezi, akik közül iskolai végzettségüket tekintve legtöbben diplomások. A válaszadók többsége városban él és 40-44 év közötti.

A kérdőívet kitöltők véleményének fényébenben elmondható, hogy világos az elvárásuk gyermekük holnapjával összefüggésben. A vizsgálat eredményeiből az derül ki, hogy a válaszadók többsége gimnáziumban képzei el gyermeke továbbtanulását, 9%-uk szakközépiskolában, míg 38% szakgimnáziumban. Ez összefüggést mutat a szülők iskolai végzettségével, akik a sajátjuktól egy szinttel magasabban képzelik el gyermekük továbbtanulásának helyét. (A nyolc általánost végzett szülő a szakközépiskolát jelöli meg leggyakrabban, a szakmunkás a szakgimnáziumot, míg a diplomás szülő csak érettségit adó intézményben gondolkodik, elsősorban gimnáziumban.) Kevés az olyan diplomás szülő, aki a későbbiekben ne oklevéllel a kezében látná gyermekét. Az iskolai végzettség, mint érték a családi szocializáció során, neveléssel átörökítődik. Ezt a szülői értékátadást a környezet nehezen írhatja felül. A jövővel kapcsolatban azt is megtudtuk, hogy minden szülő egyetért abban, gyermekük olyan iskolát válasszon, amely az érdeklődésének és képességeinek megfelelő. A szülők előrébb helyezik ennek a két személyiségjellemzőnek a szerepét, mint saját példájukat.

A vizsgálati mintában szereplő szülők az első döntésnek az egész életútra vonatkozó meghatározó szerepét annál hangsúlyosabban látják, minél alacsonyabb iskolai végzettségűek. Magyarul ez azt jelenti, hogy minél iskolázottabb valaki, annál inkább hisz az újratanulás lehetőségében.

A gyermek iskolaválasztását befolyásoló tényező a szülők foglalkozása és iskolai végzettsége. A felmenők előmenetelükkel egyenes arányban tulajdonítanak egyre nagyobb hatást gyermekük iskolaválasztására saját pályájuk fentebb említett elemeivel.

Eredményeink szerint nem bizonyított a pályaválasztási döntés és az anyagi biztonság összefüggése. Ennek tükrében a különböző szakképesítések ösztöndíjjal való támogatása is megkérdőjelezhető. Meggyőződésünk szerint a nemzetgazdasági érdek mentén kialakított dotálás, mint külső motiváció nehezen érhet el hosszú távú elköteleződést a belsőt, vagyis a személyiségjellemzőkhöz igazodó pályaválasztási döntéssel szemben. Itt jegyezzük meg, hogy a lemorzsolódás és a pályakezdők mobilitásának vizsgálata (jelen esetben Ritoókné (2002) alapján azt értjük mobilnak, aki a pályájának alapirányát megváltoztatja) sem igazolja a feltehetően elvárt jótékony adatokat.

A válaszadó szülők kiemelkedő többsége saját magának tulajdonítja a legnagyobb felelősséget gyermeke helyes pályaválasztási döntésének előkészítésében. Az általános iskolai tanárok felelősségét látják másodsorban, de ezt már kevésbé differenciáltan a különböző végzettségűek. A szakmai szervezetek felelőssége egyre közelít a tanárokéhoz a szülők iskolázottsága függvényében. A közösségi média és a kortárs csoportok felelősségét látják egyöntetűen a legkevésbé.

Megállapíthatjuk a rendelkezésünkre álló válaszok alapján, hogy minél iskolázottabb a szülő, annál konkrétabb elképzelése van gyermeke jövőjét illetően és ennek megvalósulása érdekében többet is tesz. Ennek az állításnak a párjaként a kutatás eredményei közül azt emeljük ki, hogy a kevésbé iskolázottak szorulnak leginkább támogatásra gyermekük pályaválasztását illetően. Ők is érzik saját felelősségüket ebben a témában, de kevésbé tájékozottak a kérdéskört illetően és ennek megfelelően kisebb aktivitást fejtenek ki gyermekük segítségét tekintve. Ezen a ponton gondolunk több lehetőséget is támogatásukra.

A célcsoport (jelen esetben a szülők, különös tekintettel az alacsonyabb iskolai végzettségűekre) elérésére vonatkozóan vannak javaslataink minden olyan intézmény és program számára, melyek zászlajukra tűzik a gyerekek pályorientációját.

- A gyerekeknek szóló rendezvényekről való tudósítás mellett meghívó is arra (pl. az évente kötelező tanítás nélküli munkanap keretében pályorientációs nap az általános iskolában, a regionális és megyei pályaválasztási kiállítások, vagy az országos kamionos roadshow). Természetesen ez a szervezők részéről plusz (fel)készültséget igényel. (Itt kívánjuk megjegyezni, hogy kiegészítő vizsgálatunk szerint az országosan 20 helyen (19 megyeszékhely és Budapest) megrendezésre kerülő pályaválasztási kiállítások csupán ötöde kerül megrendezésre szombaton is. Ez azt jelenti, hogy 80%-uk hétköznapi várja az érdeklődőket, ami így családbarát alkalomnak nem nevezhető. Külön érdem a saját kényelmi szempontjaikat háttérbe szorító szervezőké, amelyek a dolgozó szülők mindennapjaihoz igazítva hétvégébe nyúlóan rendezik meg programjukat.)

- Tematikusan szervezett pályaválasztást támogató „szülői értekezletek” megvalósítása. Az idézőjelbe tett kifejezés sokak számára azt az alkalmat jelenti, amikor elmondják az illetékesek, hogy milyen neveletlenek a gyerekek, vagy éppen melyik családnak mennyi pénzt kell még befizetni az osztálypénztárba. Ezen tartalmakat felülírva volna érdemes a szülőket becsalogatni a rendezvényre (pl. pályaválasztási tanácsadás, fórum szülőknek címmel), legyen annak szervezője bármelyik, magát a témában hivatott intézmény.

Minden kompetens döntés feltétele a minőségi, vagyis naprakész és megbízható információ. A szülők számára ezek az elengedhetetlen alapokhoz való hozzáférés gyakran nehezített. A világháló egy kézenfekvő csatorna, azonban az ezen fellelhető információk megbízhatósága gyakran bizonytalan. Ezzel kapcsolatban javaslatunk triviálisnak hat, de reményeink szerint egyre több felelősséget érző szervezet és szakember aktualizálja és karbantartja a nyilvánosságnak szánt, különböző csoportoknak célzott, felhasználóbarát információit.

- A pályorientációt támogatni kívánó honlapok tartalmának bővítése annak érdekében, hogy az elsődleges célcsoport mellett szüleik is minőségi információkhoz juthassanak azon keresztül.

- Az évente aktualizált információkkal teli különböző kiadványok megjelentetésére és a célcsoport számára való eljuttatására több jó, követésre érdemes példa található hazánkban.

Nincs könnyű helyzetben a szerkesztő ezen kiadványok és weboldalak esetében, hiszen a munkaerőpiac és a szakképzési rendszer folytonos átalakulása (gondoljunk csak pl. az iskolatípusok elnevezésére, vagy az ösztöndíjjal támogatott szakmákra) nehezíti a valóságnak megfelelő információk begyűjtését, különös tekintettel azokra a helyzetekre, amikor azok a döntés idejében még nem hozzáférhetőek.

Amennyiben kielégítő mennyiségű és minőségű információ áll a szülők rendelkezésére, úgy már csak azok feldolgozásában igényelhetnek segítséget. Ebben eséllyel vállalhat szerepet a professzionálisan felkészült tanár, vagy tanácsadó, netán más végzettségű, de képzett szakember. Mindezekon felül felhívjuk a figyelmet olyan közösségekre, amelyek támogatásának jótékony hatása kiaknázatlan.

- A szülők egymást segítő (valamiféle sorstárssegítés) tematikus csoportjainak kialakítása közösségi oldalakon, levelező rendszerek segítségével, vagy éppen fehér abrosz mellett, amely közvetlen kötetlen beszélgetést tesz lehetővé az érintettek között.

- Méltatlanul kihasználatlan a gyerekek kortárs csoportjainak szerepe. Az egymásra figyelmet fordító gyerekekkel való spontán, informális beszélgetések során kerülhetjük a pályaválasztás témakörének tolakodóan erőltetett előtérbe hozását. A néhány évvel idősebb testvér, barát, ismerős tapasztalatainak bevonása a döntési folyamatba jótékony hatású lehet. Ők életkoruk miatt hitelesebbek, jobban beszélnek egymás nyelvén és az aktuális lehetőségekkel, szabályokkal kapcsolatban egyaránt tájékozottabbak.

Fontosnak tartjuk még elmondani, hogy edukációs jelleget is kívántunk adni a kutatómunka mellett kérdőíves felmérésünknek. Ez a szándék több kérdésünknel is megjelent. Fel kívántuk hívni a szülők figyelmét saját felelősségükre, igyekeztünk segítséget adni az információszerzés különböző csatornáinak megismeréséhez. Bemutattuk az iskolatípusok megváltozott elnevezéseit, és próbáltuk felkelteni az érdeklődést gyermekük pályaválasztásának támogatási lehetőségeivel kapcsolatban, valamint erősíteni őket abba, hogy nincsenek egyedül a kérdésben, másokra is lehet számítani. Ha más nem, annyit mindenképpen megért a kérdőív kitöltése, hogy több mint 9264 szülő és jó esetben ugyanennyi család idejében kezdett el foglalkozni a kérdéssel, nem hagyva ezzel a döntést közvetlenül megelőző időszakra annak előkészítését.

Mindamellet, hogy köszönetet mondunk a hazai viszonylatban talán az első átfogó szülői kutatás feltételeinek a biztosításáért a Magyar Kereskedelmi- és Iparkamarának jelezzük, hogy további vizsgálatokat is javaslunk a témában. Jelen tanulmány eredményei adják azokat az eddig feltáratlan területeket, amelyekre való nagyobb rálátás segítheti az általános iskolás tanulók szüleinek felkészítését arra, hogy a pálya- és iskolaválasztás előtt álló gyermekük döntését az ő saját igényeinek figyelembevételével próbálják meg támogatni.

Zárásképpen valamelyik hazai európai uniós pályaaorientációs projekt egyik alapidokumentumából kívánunk három gondolatot idézni: „A pedagógusok körében kevés a valódi pályaismereti és önismereti segítséget nyújtani képes szakember (1). Nincs egységes eszköz és pedagógiai módszertár (2), hiányzik az egységes képzési/továbbképzési rendszer a pedagógusképzésben(3).” Ezen megjegyzésekkel kapcsolatban van néhány észrevételünk, melyek köthetőek javaslatként a kutatáshoz.

- ad 1. Magunk is úgy gondoljuk, hogy kevés a jól felkészült szakember a területen.
- ad 2. A második állítással kapcsolatban jelezzük, hogy hazánkban az általános iskolai tanulók pályaaorientációjának módszerei kidolgozottak és hozzáférhetőek.
- ad 3. Sokféle szempontból megoldást kínál a kérdésekre az a 20 éve akkreditált szak (Pályaaorientáció szakterületen pedagógus szakvizsgára felkészítő szakirányú továbbképzési szak) a gödöllői Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Karán, mely valódi lehetőséget kínál tanárok számára a pályaaorientáció támogatásához szükséges ismeretek és módszerek elsajátítására.

Felhasznált irodalom

Dancs István (1981): Szakmunkástanulók és szakközépiskolások vonatkoztatási kereteinek vizsgálata. *Pályaválasztás*, **14.** 3. sz. 3-12.

Kenderfi Miklós (2016): A pályaaorientációs tevékenység hagyományos módszerei az általános iskolában. In: Sonyák Béláné (szerk.): *Pályaválasztás közösen*. JNSz Megyei Kereskedelmi és Iparkamara, Szolnok. 6-11.

Kenderfi Miklós (2018): *A Gödöllői Pályaaorientációs Iskola tevékenységének bemutatása* In: 18 éves a „Gödöllői Pályaaorientációs Iskola” Tanulmányok a pályaaorientáció témaköréből Szent István Egyetem GTK TTI, Gödöllő

Kenderfi Miklós (2019): *A pályaaorientáció elmélete és gyakorlata hazánkban* Munkaügyi Szemle 62: 4 pp. 52-61., 10 p

Kincses László (1975): A pályaismerettel kapcsolatos motívumok vizsgálatának Békés megyei tapasztalatai. *A gyorsuló időben. Közlemények a Békés megyei pedagógusok oktató-nevelő tevékenységéből*, 8. sz. 95-115.

KSH Népeségtudományi Kutatóintézet (2011) *Népszámlálási adatok 2011* <http://demografia.hu/hu/tudastar/fogalomtar/84-varosi-lakossag-aranya>

Kürti Jarmila (1983): Pályamotivációt befolyásoló tényezők 8. osztályos tanulók körében. *Pályaválasztás*, **16.** 4. sz. 9-17.

Kürti Jarmila (1986): Szubjektív tényezők szerepe a pályaaorientáció és a továbbtanulási szándék alakulásában. *Pályaválasztás*, **19.** 4. sz. 15-21.

Lukácskó Zsolt (1987): Új szervezeti keretben a pályaválasztási tanácsadás. *Pályaválasztás*, **20.** 2. sz. 9-14.

Makó Ágnes és munkatársai (2018): *Általános iskolások pályaválasztása 2018*. Elemzés a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara számára. Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet, Budapest.

https://gvi.hu/files/researches/548/palyaaorientacio_2018_tanulmany_jav_181112.pdf

Ritoók Pálné (2002): *A pályafejlődési folyamatok főbb tendenciái a '90-es években*. In: *Pályaorientáció - Új törekvések Szerk.: Dr. Szilágyi Klára Kontakt Alapítvány, Gödöllő.*

Rókusfalvy Pál (1969): *Pályaválasztás, pályaválasztási érettség*. Tankönyvkiadó, Budapest.

Rozványi Dávid (2017): *Szakmák Éjszakája – gondoljunk másképp a szakképzésre!* In: *Euroguidance Pályatanácsadói Díj 2016*. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Hivatal, Budapest. 11-12.

Suhajda Csilla Judit (2017): *A pályaaorientációs tevékenység változása és megnyilvánulása a köznevelésben a rendszerváltozástól napjainkig különös tekintettel az információs folyamatokra*. Doktori (PhD) értekezés. PTE. NDI, Pécs.

Szilágyi Klára (2000): *Munka- pályatanácsadás mint professzió*. Kollégium Kft., Budapest.

Szilágyi Klára és Völgyesy Pál (1981): A hivatástudat kialakításának lehetőségei. *Pályaválasztás*, **14.** 4. sz. 3-6.

Szilágyi Klára és Völgyesy Pál (1986): Nevelési stílusok és a felsőoktatás. *Pályaválasztás*, **19.** 4. sz. 9-14.

Szily Nóra (2018): A szülők 60 százaléka saját felelősségének tartja a pályaválasztást.
<https://mkik.hu/hirek/a-szulo-k-60-szazaleka-sajat-felelossegenek-tartja-a-palyavavasztast>

Vámosi Tamás (2011): *Képzés, tudás, munka*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest.

Visztenvelt Andrea (2018): *A pályaaorientáció módszertana egy óvodai kísérleti program tükrében*. In: 18 éves a „Gödöllői Pályaorientációs Iskola” Tanulmányok a pályaaorientáció témaköréből Szent István Egyetem GTK TTI, Gödöllő

Völgyesy Pál (1976): *A pályaválasztási döntés előkészítése*. Tankönyvkiadó, Budapest.

Völgyesy Pál (2012): A pályaismeret jelentősége a pályaaorientáció folyamatában. In: Szilágyi Klára (szerk.): *A pályaaorientáció szerepe a társadalmi integrációban*. ELTE. TáTK, Budapest. 18-27.

21/2019. (II. 25.) Korm. rendelet a 2019/2020. tanévre vonatkozó szakmaszerkezeti döntésről és a 2019/2020. tanévben a Szabóky Adolf Szakképzési Ösztöndíjra jogosító szakképesítésekről. In: Magyar Közlöny 2019. évi 28. sz.

353/2017 (IX. 29) Korm. rendelet a 2018/2019. tanévre vonatkozó szakmaszerkezeti döntésről és a 2018/2019. tanévben a Szabóky Adolf Szakképzési Ösztöndíjra jogosító szakképesítésekről. In: Magyar Közlöny 2017. évi 199. sz.

317/2016. (X. 25.) Korm. rendelet a 2017/2018. tanévre vonatkozó szakmaszerkezeti döntésről és a 2017/2018. tanévben a Szabóky Adolf Szakképzési Ösztöndíjra jogosító szakképesítésekről. In: Magyar Közlöny 2016. évi 164. sz.

Mellékletek

1. sz. melléklet

Kedves Szülő!

Felső tagozatos gyermeke lassan elérkezik a pálya- iskolaválasztáshoz. Arra kérjük, hogy szánjon az alábbi kérdőív kitöltésére 10 percet, hogy világosabban láthassuk hogyan is gondolkoznak a Szülők gyermekük továbbtanulásáról. Azért kérjük az Ön segítségét, hogy aztán mi is tudjunk segíteni a továbbtanulás előtt álló gyerekek mellett szüleiknek is. (A kérdőívet kitöltő személy semmilyen módon nem azonosítható be.)

Nagyon köszönjük segítségét!

1) Mi az Ön neme? (Kérjük, jelölje meg az egyik válasz melletti négyzetet!)

nő férfi

2) Mikor született? (Kérjük, írja be a négyzetekbe a születésének az évszámát!)

□□□□

3) Hol lakik gyermekével? (Kérjük, jelölje meg az egyik válasz melletti négyzetet!)

főváros
megyeszékhely
város
község

4) Mi az Ön legmagasabb iskolai végzettsége? (Kérjük, jelölje meg az egyik válasz melletti négyzetet!)

8 általánosnál kevesebb
8 általános
szakmunkásképző (szakmát szerzett, de nincs érettségije)
szakközépiskola (szakmája és érettségije van)
gimnázium
főiskola vagy egyetem

5) Mi az Ön párjának (férjének/feleségének, élettársának) legmagasabb iskolai végzettsége? (Kérjük, jelölje meg az egyik válasz melletti négyzetet!)

- 8 általánosnál kevesebb
- 8 általános
- szakmunkásképző (szakmát szerzett, de nincs érettségije)
- szakközépiskola (szakmája és érettségije van)
- gimnázium
- főiskola vagy egyetem

6) Mi a véleménye arról, hogy gyermeke honnan szerzi ismereteit pályaválasztási döntéséhez? (Kérjük, jelöljön meg legalább hármat az alábbi lehetőségek közül!)

- a szülők ismerete alapján
- családi, ismeretségi körön keresztül
- a gyerek erre vonatkozó tapasztalata, élménye alapján
- az általános iskolákon keresztül
- a középiskolákon/szakképző iskolákon keresztül
- foglalkoztatási osztályokon (korábbi munkaügyi központokon) keresztül
- pedagógiai szakszolgálaton keresztül
- kereskedelmi és iparkamarákon keresztül
- interneten keresztül
- tájékoztató anyagok segítségével
- pályaválasztási kiállítás

7) Ön szerint gyermeke mennyire van tisztában a választható foglalkozásokkal? (Kérjük, jelölje meg az alábbi skálán: 1 = egyáltalán nincs tisztában, 5 = teljes mértékben)

1 - 2 - 3 - 4 - 5

8) Ön milyen iskolatípusban képzelel el gyermeke továbbtanulását? (Kérjük, jelölje meg az egyik válasz melletti négyzetet!)

- szakközépiskola (korábbi nevén szakmunkásképző)
- szakgimnázium (korábbi nevén szakközépiskola)
- gimnázium

8/a) Ezt a kérdést csak abban az esetben kérjük kitölteni, amennyiben gyermekének a jövőjét szakközépiskolában (korábbi nevén szakmunkásképző) képzele el. Ön milyen szakmacsoport(ka)t választana gyermekének? (Kérjük, jelölje meg a válasz(ok) melletti négyzete(ke)t!)

1. Egészségügy
2. Szociális szolgáltatások
3. Oktatás
4. Művészet, közművelődés, kommunikáció
5. Gépészet
6. Elektrotechnika-elektronika
7. Informatika
8. Vegyipar
9. Építészet
10. Könnyűipar
11. Faipar
12. Nyomdaipar
13. Közlekedés
14. Környezetvédelem
15. Közgazdaság
16. Ügyvitel
17. Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció
18. Vendéglátás-turisztika
19. Egyéb szolgáltatások
20. Mezőgazdaság
21. Élelmiszeripar
22. Rendészet, honvédelem és közszolgálat
23. Vízügy

8/b) Ezt a kérdést csak abban az esetben kérjük kitölteni, amennyiben gyermekének a jövőjét szagimnáziumban (korábbi nevén szakközépiskola) képzele el. Ön milyen ágazato(ko)n látna szívesen gyermekét? (Kérjük, jelölje meg a válasz(ok) melletti négyzete(ke)t!)

I. Egészségügy	☐
II. Egészségügyi technika	☐
III. Szociális	☐
IV. Pedagógia	☐
V. Képző- és iparművészet	☐
VI. Hang-, film és színháztechnika	☐
VII. Bányászat	☐
VIII. Épületgépészet	☐
IX. Gépészet	☐
X. Kohászat	☐
XI. Villamosipar és elektronika	☐
XII. Távközlés	☐
XIII. Informatika	☐
XIV. Vegyipar	☐
XV. Vegyész	☐
XVI. Építőipar	☐
XVII. Könnyűipar	☐
XVIII. Faipar	☐
XIX. Nyomdaipar	☐
XX. Közlekedésépítő	☐
XXI. Közlekedés	☐
XXII. Közlekedésgépész	☐
XXIII. Környezetvédelem	☐
XXIV. Közgazdaság	☐
XXV. Ügyvitel	☐
XXVI. Kereskedelem	☐
XXVII. Vendéglátóipar	☐
XXVIII. Turisztika	☐
XXIX. Optika	☐
XXX. Szépészet	☐
XXXI. Agrárgépész	☐
XXXII. Erdészet és vadgazdálkodás	☐
XXXIII. Mezőgazdaság	☐
XXXIV. Kertészet és parképítés	☐
XXXV. Földmérés	☐
XXXVI. Élelmiszeripar	☐
XXXVII. Sport	☐
XXXVIII. Rendészet és közszolgálat	☐
XXXIX. Közművelődés	☐
XL. Közlekedés, szállítmányozás és logisztika	☐
XLI. Vízügy	☐
XLII. Előadóművészet	☐
XLIII. Honvédelem	☐

9) Mit gondol, hogy Ön (párjával együtt) hogyan tudja támogatni gyermeke pályaválasztását? (Kérjük, jelöljön meg legalább kettőt az alábbi lehetőségek közül!)

- lehetőséget teremtek gyermekemnek a tapasztalatszerzésre
- beszélgetek vele az őt érdeklő foglalkozásokról
- összeismertetem olyan felnőttekkel, akik az érdeklődésének megfelelő munkát végeznek
- mesélek a saját munkatapasztalataimról
- támogatom részvételét az iskolán kívüli rendezvényeken
- segítem az osztályfőnököt a gyerekek pályaválasztásának előkészítésében
- részt veszek az iskolai pályaválasztási rendezvényeken
- megismerem gyermekem barátainak pályaelképzeléseit

10) Mit gondol Ön arról, hogy gyermeke a választott munkája révén mikor lesz sikeres? (Kérjük, jelöljön meg legalább kettőt az alábbi lehetőségek közül!)

- anyagi megbecsülés
- szakmai karrier
- örömmérsz a munka végzése során
- érdekes munkafeladatok végzése
- függetlenség
- mások elismerése

11) Mit gondol Ön arról, hogy mi gyermeke véleménye a fenti kérdésről, azaz mikor fogja Ő saját magát sikeresnek tartani? (Kérjük, jelöljön meg legalább kettőt az alábbi lehetőségek közül!)

- anyagi megbecsülés
- szakmai karrier
- örömmérsz a munka végzése során
- érdekes munkafeladatok végzése
- függetlenség
- mások elismerése

12) Mivel értene egyet, ha gyermeke az alábbiak közül milyen iskolát választana?
(Kérjük, jelöljön meg legalább kettőt a következő lehetőségek közül!)

- amilyenbe én is jártam
- ami a saját képességeihez illik
- ahol szakmát tanulhat
- ahol szakma mellett érettségit is szerezhet
- amit én ajánlok számára
- ami érdeklő
- ami után felsőfokú végzettséget is szerezhet

13) Mit gondol a pályaválasztási döntésről, ami előtt áll gyermeke? (Kérjük, jelölje meg azt az állítást, amellyel egyet ért – többet is lehet!)

- Az első választás meghatározza a további életutat.
- Az első választás után bármikor lehet módosítani.
- Az első választás után már nagyon nehezen lehet újat tanulni.
- Az első választás után is mindig lehet újra tanulni.

14) Véleménye szerint mennyire befolyásolja az Ön foglalkozása gyermeke iskolaválasztását? (Kérjük, jelölje meg az alábbi skálán: 1 = egyáltalán nem befolyásolja, 5 = teljes mértékben)

1 - 2 - 3 - 4 - 5

15) Véleménye szerint mennyire befolyásolja az Ön iskolai végzettsége gyermeke iskolaválasztását? (Kérjük, jelölje meg az alábbi skálán: 1 = egyáltalán nem befolyásolja, 5 = teljes mértékben)

1 - 2 - 3 - 4 - 5

16) Ön szerint a felsorolt szereplők milyen mértékben felelősek a gyermek helyes pályaválasztási döntésének előkészítéséért! (Kérjük, hogy az ötfokú skálán jelölje a szám melletti négyzetet: 1 = egyáltalán nem felelős, 5 = teljes mértékben felelős)

- általános iskolai tanárok 1 - 2 - 3 - 4 - 5
- gyermek barátai 1 - 2 - 3 - 4 - 5
- szülők 1 - 2 - 3 - 4 - 5
- közösségi média 1 - 2 - 3 - 4 - 5
- szakmai szervezetek 1 - 2 - 3 - 4 - 5

Köszönjük szépen válaszait!
Magyar Kereskedelmi és Iparkamara

Amennyiben bármiféle észrevétele van a kérdőívvel kapcsolatban, úgy azt szívesen vesszük a szuloi.kutatas@gmail.com címen.

2. sz. melléklet

Az adatfelvétellel kapcsolatos tapasztalataink nagyon sokrétűek. Nem tudható pontosan melyik csatorna milyen hatékonysággal működött, de talán az ügyben elkötelezett szakemberek számára haszonnal szolgálhat, amennyiben felsoroljuk a teljesség igényére való törekvés mellett a célcsoport megszólításának általunk próbált technikáit (melyeket a személyes baráti és/vagy szakmai, formális és/vagy informális kapcsolatok mozgósítása mellett alkalmaztunk).

- Meghívó rendhagyó pályaválasztási szülői értekezletre

Az MKIK második éve szervezi meg országos Pályaorientációs roadshow-ját. Idén 50 városban állt meg az a kamion, amelynek a fedélzetén (kis csoportokban váltva egymást) a 7. osztályos tanulók egyénileg próbálhattak ki különböző munkatevékenységeket a virtuális térben. Ehhez a projekthez szorosan kapcsolódik a következő is, a rendhagyó szülői pályaválasztási értekezlet. Az erre szóló meghívót a gyerekek közvetítették szüleik számára, melyet a kamionos ismeretszerzést követően kaptak a kezükbe. Ezen a „kutyanyelven” a kitöltendő kérdőív linkje is szerepelt.

- Rendhagyó pályaválasztási szülői értekezlet

Az MKIK által szervezett országos előadásorozatra 19 megye 19 városában került sor 2019 tavaszán. Az előadásokon résztvevő érdeklődő szülők körében nyomtatott formában terítettük a kérdőíveket és/vagy megadva az online felületet próbáltunk információhoz jutni.

- Szakmák Éjszakája rendezvény

A pályaorientáció területén hazánkban díjjal (Rozványi, 2016) is elismert, minden év tavaszán sorra kerülő rendezvény az egyre nagyobb érdeklődésre számot tartó Szakmák Éjszakája. A vezető szervező jóvoltából a kérdőív linkje felkerült a rendezvény honlapjára, valamint a hozzájárulásukkal munkatársaink személyesen kérdezték le a kérdéssort néhány helyszínen.

- A világháló adta lehetőségek (honlapok, közösségi oldalak, levelező csoportok)

Különböző szervezetek, intézmények honlapján osztottuk meg kérdőívünk linkjét néhány „szívhez szóló” mondat kíséretében (pl. általános iskolák, Nagycsaládosok Egyesülete, különböző médiumok). Igyekeztünk az érintett szülőkhöz (a

pályaválasztás előtt álló, felső tagozatos gyerekek szüleihez) közvetlen úton is eljutni, melynek érdekében megpróbáltuk minél több osztály szülői levelező csoportjába eljuttatni kérdőívünk elérhetőségét.

- Szakmai szervezetek

Megpróbáltuk felvenni a kapcsolatot helyi, megyei, regionális és országos szakmai szervezetekkel, melyek kiterjedt kapcsolatrendszerére alapoztunk (iskolák, tankerületek).

- Személyes megkeresések

Kiemelt szerepet vállaltak magukra a lekérdezésben a Szent István Egyetem GTK „Emberi erőforrás tanácsadó” mesterszakos és a „Pályaorientáció szakterületen pedagógus szakvizsgára felkészítő szakirányú továbbképzési szak” hallgatói, valamint nagy segítségünkre voltak az MKIK területi hálózatának tanácsadói. Itt szeretnénk megköszönni kitartó, lelkiismeretes munkájukat.

Összefoglalásul azt mondhatjuk el, hogy tapasztalataink szerint annál nagyobb eséllyel kecsegtet a kérdőív kitöltése, minél közvetlenebb módon próbáljuk meg velük felvenni a célcsoporttal a kapcsolatot, minél inkább személyes a megkeresés. Napjainkban több intézmény és szervezet érzi magát kompetensnek a pályaorientáció területén, ami egyfajta versenyhelyzetet is generál. A tisztázatlan szerepek egyelőre nem teszik lehetővé, hogy egymás programját segítve működjenek közre a másik kezdeményezésében. Amíg saját érdeküket nem látják a másik szervezet vállalásának, elképzeléseinek megvalósításában, addig csupán saját projektjükön hajlandók dolgozni és annak értékeit kommunikálni.

Ábrajegyzék

1. ábra: A válaszadók megoszlása nemük szerint (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019	14
2. ábra: A válaszadók életkori megoszlása (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019	15
3. ábra: A válaszadók lakóhelye Forrás: Kenderfi, 2019	16
4. ábra: A válaszadók legmagasabb iskolai végzettsége (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019	19
5. ábra: A válaszadók párjának (házas- vagy élettárs) legmagasabb iskolai végzettsége (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019	20
6. ábra: A gyerekek ismeretszerzésének megoszlása a válaszadók (szülei) véleményének tükrében (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019	22
7. ábra: A gyerekek ismeretszerzési forrásainak megoszlása a válaszadók (szülők) véleményének tükrében iskolai végzettségük függvényében (százalék) I. Forrás: Kenderfi, 2019	25
8. ábra: A gyerekek ismeretszerzési forrásainak megoszlása a válaszadók (szülők) véleményének tükrében, iskolai végzettségük tükrében (százalék) II. Forrás: Kenderfi, 2019	26
9. ábra: A gyerekek ismeretszerzési forrásai számának átlaga a válaszadók végzettségének tükrében Forrás: Kenderfi, 2019	27
10. ábra: A gyerekek ismeretszerzési forrásainak megoszlása a válaszadók (szülők) véleményének tükrében, lakóhelyük függvényében (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019	28
11. ábra: A gyerekek pályaismerete szülei megítélése alapján (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019	30
12. ábra: A gyermek továbbtanulásakor választandó iskolatípus a szülő véleménye szerint (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019	32
13. ábra: A gyermek továbbtanulásának iskolatípusa - a szülő véleménye alapján, végzettségének tükrében (százalék).....	33
14. ábra: A szakmacsoportok megoszlása a szakközépiskolát preferáló szülők véleménye alapján (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019	35
15. ábra: Az ágazatok megoszlása a szakgimnáziumot preferáló szülők véleménye alapján (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019	37
16. ábra: A szülők által választott szakmacsoportok és ágazatok számának átlaga Forrás: Kenderfi, 2019	38
17. ábra: A gyermek továbbtanulásakor választandó iskolatípus a szülő véleménye szerint Jász- Nagykun-Szolnok megyében (százalék, N=463 fő) Forrás: Kenderfi, 2019	40
18. ábra: A szakmacsoportok megoszlása a szakközépiskolát preferáló szülők véleménye alapján Jász- Nagykun-Szolnok megyében (százalék, N=42 fő) Forrás: Kenderfi, 2019.....	44
19. ábra: Az ágazatok megoszlása a szakgimnáziumot preferáló szülők véleménye alapján Jász- Nagykun-Szolnok megyében (százalék, N=181 fő) Forrás: Kenderfi, 2019	46
20. ábra: A szülők támogatási technikái a gyermekük pályaválasztásának támogatását illetően (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019	49
21. ábra: A szülők támogatási technikái a gyermekük pályaválasztásának támogatását illetően, iskolai végzettségük tükrében (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019.....	51
22. ábra: A gyermek leendő munkájához kapcsolódó sikere, a szülők véleménye alapján (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019	53
23. ábra: A gyermek leendő munkájához kapcsolódó sikere, a szülők véleménye alapján, végzettségük tükrében (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019	54

24. ábra: A gyermek leendő munkájához kapcsolódó sikere, a gyermek véleménye szüleinek elképzelése alapján (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019	55
25. ábra: A szülők elképzelése gyermekük iskolaválasztásáról (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019.....	57
26. ábra: A szülők elképzelése gyermekük iskolaválasztásáról végzettségük tükrében (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019	58
27. ábra: A szülők véleménye gyermekük pályaválasztási döntéséről (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019	60
28. ábra: A szülők véleménye gyermekük pályaválasztási döntéséről végzettségük tükrében (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019	61
29. ábra: A szülők foglalkozásának befolyása gyermekük iskolaválasztására, végzettségük tükrében (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019	62
30. ábra: A szülők iskolai végzettségének befolyása gyermekük iskolaválasztására, végzettségük tükrében (százalék) Forrás: Kenderfi, 2019	63
31. ábra: A gyerek pályaválasztási döntésében felelősséggel tartozó szereplők a különböző iskolai végzettségű szülők véleményének tükrében (átlagpont) Forrás: Kenderfi, 2019.....	65

